Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko - přírodovědecká fakulta Ý . ×ÈÝù
Institut tvůrčí fotografie

SOUČASNÁ BRNĚNSKÁ FOTOGRAFIE

(2000 – 2010)

Bakalářská práce

Opava 2010

Tomáš Ölveczký

SOUČASNÁ BRNĚNSKÁ FOTOGRAFIE
(2000 – 2010)

TOMÁŠ ÖLVECZKÝ

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko - přírodovědecká fakulta
Institut tvůrčí fotografie

Opava 2010

SOUČASNÁ BRNĚNSKÁ FOTOGRAFIE

(2000 – 2010)

CONTEMPORARY PHOTOGRAPHY IN BRNO

(2000 – 2010)

BAKALÁŘSKÁ
TEORETICKÁ PRÁCE

Obor: Tvůrčí fotografie
Vedoucí práce: Miroslav Myška
Oponent: BcA. Karel Poneš

Tomáš Ölveczký

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko – přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

Opava 2010

Abstrakt:

Tento text podává základní přehled současných vývojových tendencí, galerií, výstavních aktivit, školství, nejvýraznějších individualit a generačně či tématicky spřízněných skupin autorů v brněnské fotografii od roku 2000 do roku 2010. Je zde podána stručná charakteristika, zařazení a zdůraznění nejvýraznějšího přínosu jednotlivých autorů pro současnou fotografii v Brně. Současnost brněnské fotografie je sledována v kontextu její bohaté historie.

Klíčová slova:

Brno
Fotografie
Historie

Abstract:

This text gives a basic overview of contemporary tendencies, galleries, exhibition activities, education possibilities, the most outstanding individuals as well as generationally or thematically allied artists in the Brno photography from the year 2000 to 2010. The text gives brief characterization, categorization and highlighting of the most important asset of the individual authors for the Brno photography. The present of Brno photography is dealt in the context of its rich history.

Key words:

Brno
History
Photography

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Akademický rok: 2009/2010

Studijní program: Filmové, televizní a fotografické
Forma: Kombinovaná
Obor/komb.: Tvůrčí fotografie (TF)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Ing. ŐLVECZKÝ Tomáš	Táborského Nábřeží 7, Brno	F507281

TÉMA ČESKY:

Současná brněnská fotografie (2000 - 2010).

NÁZEV ANGLICKY:

Contemporary Photography in Brno (2000 - 2010).

VEDOUCÍ PRÁCE:

Miroslav MYŠKA - ITF

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Hlavní směry, osobnosti, fot. galerie v současné brněnské fotografii (po roce 2000).

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

Blatný, M.: Vojta Dukát. Bakalářská teoretická diplomová práce ITF FPF SU v Opavě. Opava 2008.
Budík, M., Hrubý, K. O., Reichmann, V.: Brno. Krajské nakladatelství v Brně, Brno 1964.
Daniel, P., Dufek, A.: Fotografie 89/98. Katalog výstavy.Point CZ, Brno 1999.v Brně, Brno 1964.
Dufek, A., Dukát, V., Pulicar, J.: Jaroslav Pulicar - Fotografie.
Kovalam, Praha 1998.

Podpis studenta: ..... **Datum:** .....

Podpis vedoucího práce: ..... **Datum:** .....

Podpis vedoucího katedry: ..... **Datum:** .....

(c) IS/STAG , Portál - Podklad kvalifikační práce , F507281 , 10.06.2010 10:46

Děkuji

Miroslavu Myškovi za usměrňování této práce tak, aby zasáhla svůj cíl.
Za trpělivost, kterou se mnou měli, děkuji Vojtovi Slámovi, Jiřímu Víškovi, Martinu Vybíralovi, Evženu Sobkovi, Ireně Armutidisové, Barboře Ponešové, Gabriele Kolčavové, Liboru Teplému, Tomáši Gallemu, Jaroslavu Pulicarovi, Rostislavu Košťálovi, Vladimíru Židlickému, Denise Blatné, Milanu Blatnému, Romanu Francovi, Petru Danielovi.

Prohlašuji,

že jsem práci vykonal samostatně a použil pouze citované zdroje.

Souhlasím,

aby tato práce byla zveřejněna zařazením do Ústřední knihovny FPF SU v Opavě a knihovny Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na internetové stránky Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

V Opavě, dne 5. května 2010

Tomáš Ölveczký

OBSAH: str.

1/ Úvod 1

2/ Tradice 1

3/ Brněnská ŠUŘ a její okruh 5

4/ Brněnský dokument 23

5/ Město jako zdroj inspirace 37

6/ Solitéři 44

7/ Vizionáři 48

8/ Závěr 54

1/ Úvod

Snahou této práce je podání základního přehledu o současných vývojových tendencích, galeriích, výstavních aktivitách, nejvýraznějších individualitách a generačně či tématicky spřízněných skupinách autorů v brněnské fotografii od roku 2000 do roku 2010. Práce si neklade za cíl detailní rozbor díla jednotlivých autorů. Snahou je podat spíše jejich stručnou charakteristiku, zařazení a zdůraznění nejvýraznějšího přínosu pro současnou fotografii v Brně. Podmínkou zařazení fotografů do tohoto přehledu je existence jejich vlastní volné tvorby.

2/ Tradice

Pohled zpět, Vox, Epos, Setkání, Bratrstvo.

Brněnská fotografie měla v minulosti vždy štěstí jednak na schopné organizátory fotografického života a potom také na názorově spřízněné autory, kteří cítili potřebu vzájemné koexistence a společné výstavní činnosti. V Brně působila řada fotografických uskupení, jejichž význam daleko přesáhl místo svého vzniku a staly se úspěšnými v celorepublikovém i mezinárodním měřítku. Solidní pozice média fotografie v Brně se odrazila i v existenci některých oficiálních institucí - například sbírka fotografie Moravské galerie v Brně (založena 1962).

Vedle toho v Brně existuje dlouhá a kontinuální tradice galerií zaměřemých výhradně na fotografii. Byla založena již v roce 1958, kdy zde vznikla první specializovaná výstavní síň ve státních zařízeních a galeriích, zabývající se fotografií, u nás - Kabinet fotografie Jaromíra Funkeho, v pozdějších letech zde pod hlavičkou Moravské galerie fungovala galerie na chodbě Místodržitelského paláce na Moravském náměstí (do roku 2004, kurátor Antonín Dufek), po roce 1989 ješ-

tě kupříkladu Galerie v AB antikvariátu na Kounicově ulici (1993 - 1998, kurátor Miroslav Myška). V posledních letech převzaly štafetu výstavní síň Camera v Uměleckoprůmyslovém muzeu (od roku 2005, spadá pod Moravskou galerii v Brně, jedná se o jediný stálý výstavní prostor věnovaný výhradně fotografii v rámci českých muzeí umění, kurátor Jiří Pátek) a Galerie Artistů na Slovákově ulici (kurátor Evžen Sobek).

Podobně bohatá a unikátní je v Brně také tradice fotografických skupin. Progresivní trendy se v brněnském fotografickém dění objevují již v rámci takzvané meziválečné fotografické avantgardy v období mezi světovými válkami. Zde lze vzpomenout surrealistickou Fotoskupinu pěti, brněnskou sekci skupiny Devětsil nebo filmfoto skupinu Levé fronty. V poválečném období je možno zmínit zejména fotografické skupiny Vox, Epos a Setkání. Skupina VOX (Jan Beran, Miloš Budík, Antonín Hinšt, Karel Otto Hrubý, Soňa Skoupilová, Vladimír Skoupil a Josef Tichý) byla aktivní zejména v 60. a na počátku 70. let minulého století, neměla vyhraněný program, jejím přínosem bylo pořádání koncepčně usměrněných výstav. Skupina Epos vznikla v roce 1967, jeho protagonisty byli J. Horák, R. Košťál, F. Maršálek, P. Sikula. Epos byl v roce 1975 následován skupinou Setkání (P. Balíček, M. Borovička, M. Bílek, R. Košťál, T. Kuščynskyj, M. Michl, M. Myška, P. Sikula, M. Tůma, V. Weinertová). Uskupení Epos i Setkání jsou dnes spojována zejména s inscenovanou fotografii, ale kupříkladu členové Setkání se věnovali i jiným fotografickým žánrům (portrét, dokument, dokumentace akcí, krajina). Období nejvýraznější tvůrčí aktivity a výstavní činnosti skupiny Epos se uzavřelo na konci 70. let, skupina Setkání byla aktivní do počátku 90. let.

Ve druhé polovině 80. let došlo v brněnské fotografii k další generační obměně. Na scéně se objevuje skupina Bratrstvo. Členy

skupiny byli vedle fotografů (případně fotografujících malířů) také hudebníci a spisovatelé. Tito mladí talentovaní umělci navazovali na sektářskou tradici uměleckých bratrstev především Prerafaelitů, skupina vystavovala výhradně anonymně. Fotografická část tohoto sdružení se stejně jako její předchůdci orientovala na inscenovanou fotografii, nabídla však zcela novou vizuální kulturu. Vedle klasické středověké malby se trochu nečekaně inspirují socialistickým realismem, ovšem vnější znaky charakteristické pro tento umělecký směr, byly použity pro vyjádření zcela nekonvenčního tvůrčího záměru, plného mysticismu, dekadence a touhy po absolutní kráse. Některé z jejich snímků se později staly symbolem listopadu 1989. Skupina Bratrstvo byla aktivní do počátku 90. let, poté se její členové rozešli za svými individuálními projekty (1994).
Václav Jirásek se stal jednou z nejvýraznějších postav moderní české fotografie. Od poloviny 90. let žije v Praze.

Za určitý přesah do současné fotografie lze považovat stále aktivní výstavní a publikační činnost některých bývalých členů těchto skupin. Kupříkladu skupina Setkání měla v roce 2009 dvě retrospektivní výstavy (Praha, Hradec Králové), jedna ze zatím posledních byla v roce 2010 v galerii Bazilika v Českých Budějovicích.

Někdejší člen skupiny VOX **Miloš Budík** (1935) vystavoval v roce 2006 v prestižní galerii Švestka v Praze, je spoluautorem knihy Bomby nad Brnem (Brno, Expo Data, 2005). V roce 2007 mu byla udělena Cena města Brna za celoživotní přínos pro brněnskou kulturu. O Miroslavu Myškovi se podrobněji zmiňuji v kapitole 4.

Autorem, který prošel skupinami Epos i Setkání a jenž ve své tvorbě stále pokračuje, je **Rostislav Košťál**. Jeho jméno je spojováno především s inscenovanou fotografií a aktem.

S fotografií se seznamoval na Lidové škole umění v Brně pod vedením K. O. Hrubého a Antonína Hinšta. Vystudoval stavební fakultu, byl přijat na pražskou FAMU, ale ke studiu nenastoupil. Košťálovo pojetí aktu se vyvíjelo od alegorických inscenací s filozofickým podtextem k zobrazení ženy jako symbolu věčného koloběhu přírody a nositelky života. Symbolické pojetí bylo podtrženo užitím krajiny jako nejčastější scény, ve které se děje jeho fotografií odehrávají. Košťálův fotografický styl představoval zejmé-

Rostislav Košťál: akt, 2002

na v 70. letech svým námětem jistý druh opozice proti tehdejšímu režimu. Po listopadu 1989 se tento podtext vytratil. Košťálovy fotografie po roce 2000 navazují na jeho předchozí práce, zůstává akt i plenér, jsou oslavou ženské krásy, glosují obecné otázky vztahu muže a ženy, v některých dílčích částech je patrná inspirace jeho oblíbenou hudbou (Martinů) i výtvarným uměním (Švabinský, Preisler).

„…jde o konfrontaci duše krajiny a duše ženy.“ [1]

1 Hrubé zrno: Fotografie magazín, 2008, č. 5, s. 26.

Ačkoli přijetí Košťálových fotografií kritikou nebylo vždy jednoznačné, je dnes zastoupen ve sbírkách řady významných galerií. V roce 2008 uspořádala Moravská galerie v Brně Rostislavu Košťálovi rozsáhlou retrospektivu, ve které byly představeny jeho práce od 60. let po rok 2007. Mimo to byl tento autor významně zastoupen na dalších výstavách v Moravské galerii – Třetí strana zdi (2008, kurátor Antonín Dufek) a Krásné závislosti (2009, kurátor Jiří Pátek).

3/ Brněnská ŠUŘ a její okruh
Česká Paralaxa, Steiner Group, Café Minor, Jasan, Jiří Víšek, Milan Blatný, Gabriela Kolčavová, Roman Franc

Brněnská ŠUŘ (škola od svého založení několikrát změnila název, od roku 2005 je to Střední škola umění a designu a Vyšší odborná škola restaurátorská) hraje v brněnském fotografickém životě zásadní roli.

Důležitost této školy pro brněnskou fotografii pramení kromě jiného také z toho, že v Brně neexistuje plnohodnotné vysokoškolské studium fotografie. Fotografie je sice obsažena ve studijních plánech Fakulty výtvarných umění VUT v Brně (Kabinet fotografie, Irena Armutidisová), Fakulty informatiky MU (Katedra počítačové grafiky a designu, Jiří Víšek), případně JAMU (Laboratoř práce s médii, Petr Francán), hraje zde však pouze roli doplňkových předmětů. Tyto státní školy jsou v Brně ještě doplněny dvěmi významnějšími soukromými školami zaměřenými na fotografii – Fotogenia a Fotoškola Brno.

ŠUŘ byla založena v roce 1924 a již v tomto meziválečném období se zde koncentrovali nejvýznamnější brněnští fotografové. Studovali zde členové známé avantgardní meziválečné Fotoskupiny pěti (Josef Kamenický, Bohumil Němec, Jaroslav

Nohel, František Povolný, Hugo Táborský). Také po 2. světové válce zde působila řada stěžejních brněnských fotografů: K. O. Hrubý, Pavel Dias, Antonín Hinšt, Vladimír Židlický, František Maršálek, Václav Jirásek, Miroslav Myška, Jiří Víšek, Martin Vybíral (mnozí zprvu v roli žáků a později rovněž jako pedagogové). Samostatné fotografické oddělení zde zahájilo svou činnost v roce 1951.

V polovině 90. let se tu sešly dva mimořádně silné ročníky, ze kterých vzešla nejvýraznější brněnská fotografická skupina od zániku Bratrstva na počátku 90. let. V roce 1995 zde skupinka spolužáků založila **Českou Paralaxu**.

Zakládajícími členy byli fotografové Denisa Burkalová (nyní Blatná), Jiří Lívanec (nyní Zykmund), Tomáš Nováček, Vojtěch Sláma, David Židlický a malíř Jan Fišer. Program skupiny byl velmi liberální, jediným formálním požadavkem bylo použití dvouoké zrcadlovky a čtvercového formátu 6 x 6. Obsah fotografií vyplýval přirozeně ze společného vidění světa, generační spřízněnosti a chuti dobře bavit sebe i své publikum. Fotografie byla ztotožněna s jejich životem. Pohled na fotografii se tříbil v řadě neformálních společných večírků a výletů. V době své největší aktivity pořádala Paralaxa pro své přátele každoročně hromadné akce, známé jako „Sjezdy Paralaxy“ (Mikulov, Slavonice, Krásensko), které dokázaly přitáhnout širokou fotografickou ve-

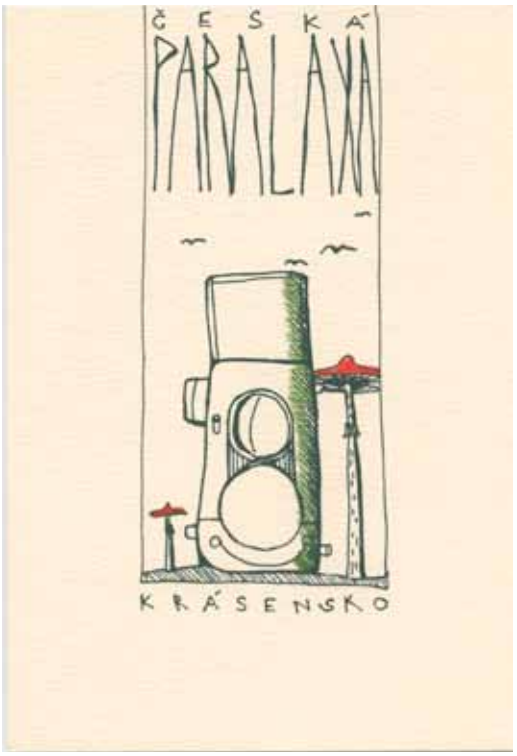

Pozvánka na Sjezd České Paralaxy v Krásensku v roce 2000

řejnost, největší z nich v Krásensku se účastnilo až třista lidí (osobní rozhovor s V. Slámou, Brno, 17. 2. 2010).

David Židlický vzpomíná na Českou Paralaxu v rozhovoru pro časopis Fotovideo:

> *„Na jedné z vernisáží jsme uspořádali koncert pro osm válců, kde jsem nechal přistavit Tatru 613-1, obecenstvo sedělo na židlích za vozem a poslouchalo, jak motor běží na volnoběžné otáčky 850 otáček za minutu. Otáčky se zvyšovaly a až byl kolem hrozný smrad a poté, co se divákům v mozku odehrála podivná chemická reakce, vnímali vystavené fotografie mnohem pozitivněji!"*[1]

Přestože Paralaxa sdružovala velmi mladé umělce, otáčela se ve svých aktivitách proti proudu času. Charakteristické pro ni byly retro styl (záliba v šedesátých, sedmdesátých, třicátých letech), obdiv ke klasickému designu, pohrávání si s kýčem a recese. Klasické černobílé čtvercové fotografie České Paralaxy se vyznačují vysokou výtvarnou kultivovaností, precizní kompozicí a vizuální nápaditostí.

Období nejintenzivnější aktivity skupiny trvalo do roku 2001. V tomto roce jí také Moravská galerie uspořádala výstavu v Místodržitelském paláci (jehož atrium dokázali při vernisáži zcela zaplnit). Poté začala jejich společná aktivita slábnout, pocit pospolitosti se vytratil, jednotliví členové se začali věnovat svým osobním projektům. Poslední společnou výstavu měla skupina v roce 2002 v Boskovicích. Česká Paralxa definitivně zanikla na konci roku 2003.

---

1 Holzbachová, P., Židlický, D.:David Židlický: Fotovideo, 2004, č. 1 – 2, s. 28.

Booklet k výstavě České Paralaxy v Moravské galerii v Brně v roce 2001

Paralaxa neomezovala svou činnost jen na fotografii. Její členové jsou také autory dvou krátkých filmů - Dvouoký sen divoké zrcadlovky (2000) a Buď fit (2001). Tomáš Němeček a Jiří Zykmund se v současnosti věnují kameramanské profesi.

Spojujícím článkem mezi Paralaxou a brněnskou scénou po ní je **Vojěch V. Sláma** (1974). Sláma pochází z umělecké rodiny a na alternativní brněnské kulturní scéně se pohybuje odmalička. Paralaxu charakterizuje jako období, kdy si její jednotliví členové vzájemně pomáhali ujasnit své umělecké pozice, jemu samotnému pak dopomohla k nalezení zcela osobitého výrazu. Už v té době se navíc začal uplatňovat jeho organizační talent a schopnost sdružovat kolem sebe lidi sympatizující s fotografií. I po zániku skupiny si podržel formální stránku fotografického obrazu charakteristickou pro Paralaxu - klasická černobílá fotografie, čtvercový formát 6 x 6 a dvouoký Rolleiflex. Jeho tvorba po rozpadu skupiny má

Vojtěch V. Sláma: Síťka, Jevišovice, Česká republika 2004

charakter intimního osobního deníku, ve které dává nahlédnout do svého nejdůvěrnějšího okolí. Cesty, přítelkyně, kamarádi, rodina, nalezená zátiší..., všechno zachyceno v téměř posvátném okamžiku. Život a fotografie se u tohoto umělce zcela prolínají. Sláma je navíc obdařen velmi osobitým fotografickým viděním. Díky této mimořádně příznivé konstelaci tak vzniká naprosto nezaměnitelné dílo, ke kterému bychom u nás těžko hledali obdobu.

> *„... nechci mít téma, nechci mít koncept, potřebuju to dělat úplně amatérsky, opravdu tak, že je to odpočinek, něco co vzniká, když jsem v klidu, když je mi dobře. To není výpověď, to je něco z radosti, naplnění... moje životní téma je láska a prolíná se vším.“* [1]

Jeho fotografie se jako záznam jediného konkrétního okamžiku paradoxně stávají na konkrétním čase zcela nezávislé,

1 Z osobního rozhovoru s autorem Brno, 17. 2. 2010.

je lhostejné, kdy vznikly, podstatné je jaké pohnutky vedly k aktivaci spoustě.

Doposud nejrozsáhlejším a také nejreprezentativnějším představením Slámovy dosavadní deníkové tvorby je cyklus Vlčí med, který vyšel rovněž v knižní podobě (Galerie Brno, 2004). Toto téma nepovažuje autor za uzavřené a i přes občasná vykročení jiným směrem (například Inženýrská zátiší, 2003) se k němu průběžně vrací a dále ho rozvíjí (pod pracovním názvem Z deníku vlka, započato 2004).

Velmi důležitou a nedílnou součástí Slámova života je cestování. Kromě řady snímků z Francie, Kanady, Německa a dalších

Vojtěch V. Sláma: Černý bez, Jevišovice, Česká republika 2003

zemí, které se staly součástí Vlčího medu, pracuje od roku 2001 na barevném cyklu India Tourist, s jehož fragmentem vyhrál v roce 2007 první cenu v Soutěži Frame (kategorie V.I.P.). Jako barevný odpočinek v jinak převážně černobílé tvorbě lze vnímat ještě soubor inscenovaných fotografií Krasohled. V roce 2008 ukončil ma-

gisterské studium na Institutu tvůrčí fotografie Filozoficko - přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě (dále jen ITF).

Vedle své mimořádně kvalitní fotografické tvorby je Vojtěch Sláma pro brněnskou fotografii důležitý i jako velmi schopný organizátor života brněnské fotografické komunity. Je jeho zásluhou, že z pravidelného středečního setkávání fotografů, umělců a příznivců fotografie v brněnském Café Steiner vykrystalizovalo volné fotografické sdružení známé jako **Steiner Group**, které následně uspořádalo v letech 2006 až 2010 několik společných výstav jak v samotném Café Steiner, tak později v útulné kavárničce Minor na brněnském Úvoze. Nejrozsáhlejší výstava proběhla v roce 2009 v Domě pánů z Kunštátu (výstavní síň kavárny Trojka). Některé z výstav byly koncipovány tematicky, námětem byla káva, potrét oblíbených osobností nebo vzpomínka na Michaela Jacksona, jiné jako volné představení tvorby jednotlivých fotografů z tohoto okruhu. Personální složení skupiny nebylo stálé, mezi členy, kteří na společných výstavách participovali výraznějším způsobem, patřili kromě Vojtěcha Slámy ještě Gabriela Kolčavová, Jiří Víšek, Roman Franc, Jiří Zykmund, Barbora Krejčová (nyní Ponešová), Richard Fuksa, Martin Vybíral,

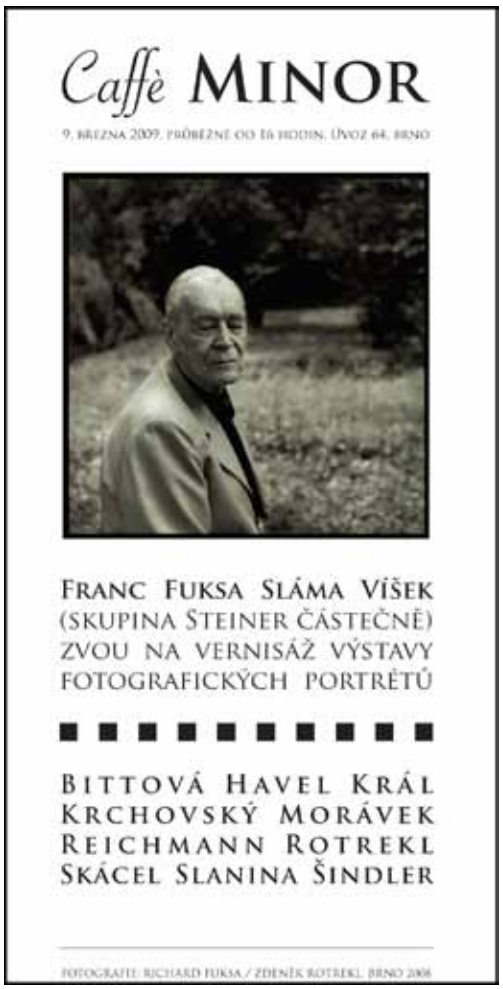

Pozvánka na výstavu Steiner Group, 2009

Ondřej Žižka. Středečních schůzek se zpočáku účastnil také vedoucí fotografické sbírky Moravské galerie Jiří Pátek, na výstavy příležitostně zavítal i Antonín Dufek.

Přílišná volnost a neurčitost tohoto sdružení se nakonec ukázala být jeho slabinou, a tak skupina Steiner Group 15. 2. 2010 zanikla a na jejím základě vzniklo nové seskupení s názvem **Jasan**. Počet členů je tentokrát pevný - Vojtěch Sláma, jeho bratr Alexandr (architekt), Gabriela Kolčavová, houslista Karel Svačina, Roman Franc a Ondřej Žižka.

Do skupinky spolužáků na brněnské ŠUŘ, jejíž členové zformovali Českou Paralaxu patří rovněž nynější známý kameraman a režisér (především dokumentárních filmů) **Jiří Zykmund**.
V době svých aktivit v okruhu České paralaxy však ještě vystupoval pod svým původním jménem Jiří Lívanec. Příjmení Zykmund přijal až po sňatku s dcerou významného českého teoretika umění, surrealistického malíře i fotografa, člena skupiny Ra Václava Zykmunda. Jiří Zykmund po maturitě pokračoval ve studiích na FAMU. Jako kameraman se podílel například na filmech Ničeho nelituji (2003, režie Theodora Remundová), 4 věci (2006, Deníky babičky Němcové, režie Jan Gogola). Sám režíroval film Starý kocour (FAMU 2003) nebo filmy o filmech Děvčátko (2002) a Příběhy obyčejného šílenství (2005). Kromě svých filmových a fototografických aktivit je externím pedagogem Vyšší umělecké školy grafické v Jihlavě.

Jiří Zykmund se postupem času ve své fotografické tvorbě od poetiky Paralaxy poměrně výrazně odklonil. V poslední době zaujal především svým cyklem Centrální šatna. S tímto souborem mimo jiné zvítězil také v soutěži Frame 2009, kategorie „In“ (podrobněji se této soutěži věnuji v dalším textu). Jeho digitálně mani-

pulované fotografie - svého druhu virtuální obrazy - nabízejí divákovi křiklavě akcentované symboly konzumu, mezi kterými bloudí dezorientované, náměsíčné postavy. Poznáváme svůj každodenní stereotyp, rezignaci, bezradnost. Možnosti digitálních manipulací s fotografií (přičemž autor ale nikdy nepřekračuje „hranici uvěřitelnosti“) umožňují Jiřímu Zykmundovi vytvořit fikci, která o nás může v jistém smyslu vypovědět více než klasická fotografie pevně svázaná s realitou. Jeho fotografie nacházejí ohlas nejen u publika zasvěceného do dění v současné fotografii, ale dokáží pobavit i laika, byť je smích většinou doprovázen mrazením v zádech.

Jiří Zykmund: z cyklu Centrální šatna, 2007

Dalším ze zakládajících členů České paralaxy je **David Židlický** (1976). Stejně jako Vojtěch Sláma pochází z umělecké rodiny a podobně jako jeho otec Vladimír Židlický, který patří mezi známé představitele výtvarného pojetí fotografie u nás, se vyprofiloval ve výraznou postavu brněnské fotografie. David Židlický vzpomíná na Českou Paralaxu:

> *“Úplné opojení fotografickým přístrojem a jeho fluidem zkombinované s nadšením z tvorby v okruhu přátel, to byla Česká Paralaxa!“* [1]

1 David Židlický: Fotovideo, 2004, č. 1 – 2, s. 28.

Jeho fotografie z období České Paralaxy - to je především kouzlení s realitou, hledání toho co stojí za ní, obdiv ke klasickému designu a taky nálada, výtvarnost, kompozice... Toto období je shrnuto v jeho monografii David Židlický, fotografie (Ateliér Židlický, Brno, 2004). Období po Paralaxe je v tvorbě Davida Židlického časem hledání a experimentů s barevnou fotografií a také komerčně orientované práce.

Milan Fano Blatný (1972) se seznamoval s fotografií prostřednictvím členů České Paralaxy. Jeho manželkou je zakládající členka Paralaxy Denisa Burkalová (nyní Blatná). Přiznává, že v počátcích na něj měl ze členů Paralaxy vliv zejména David Židlický. Čtvercový formát a černobílá fotografie patří k jeho oblíbeným. Vedle čtverce ale užívá i kinofilm a panoramatickou fotografii. Důraz na kvalitu vizuální stránky fotografie tedy jaksi přirozeně

Milan Blatný: z cyklu Quo Vadis..., 2005

vyplývá. Sám se považuje spíše za fotografa s výtvarným pohledem na svět, ale dokáže i kvalitní dokumentární fotografii.

Velkou vášní i inspirací je pro Milana Blatného cestování, v minulosti podnikl řadu dlouhých, několikaměsíčních cest po celém světě. Na cestách také vznikly fotografie z několika jeho souborů. Jedním z prvních je Quo vadis…? (2004), ve kterém zachycuje odlidštěnost a sterilitu prostředí letištních hal. S tímto souborem získal druhé místo na soutěži MIO Photo Awards (Osaka, 2005). V cyklu Kavkazské dolmeny (2005) se objevují panoramatické fotografie těchto dávných staveb, ukrytých v kavkazských lesích. Při

Milan Blatný: z cyklu Fotomandaly, 2003

své návštěvě Japonska vytvořil v někdejším sídle japonských císařů Kjótu sérii černobílých čtvercových fotografií (Japonsko, 2006), ve kterých se zaměřuje na klasické prvky japonské kultury – zenové zahrady, chrámy, čajové domky v tradičních japonských zahradách. Cykly Kavkazské dolmeny a Japonsko nelze považovat za volnou tvorbu v pravém slova smyslu, spíše je lze charakterizovat jako cestovatelskou fotografii s výtvarnými prvky.

Zatím nejúspěšnějším souborem Milana Blatného je cyklus Fotomandaly (2003). Mandaly jsou symbolem vesmíru, vyskytují se ve východních náboženstvích (hinduismus, buddhismus) a jsou užívány především k meditaci. Po obrazové stránce se jedná o různé variace geometrických útvarů (obvykle kruhů). Blatný používá pro své mandaly soudobé obrazy s obecnou srozumitelností, které čtyřnásobně aplikuje kolem středu. Vznikají tak dokonale symetrické obrazy s novou vizuální i obsahovou kvalitou. S tímto výtvarným souborem byl úspěšný v řadě fotografických soutěží. Stal se s ním vítězem portfolio review na Měsíci fotografie v Bratislavě (2003), získal první místo v soutěži International Photo Awards (Los Angeles, 2004). Na přelomu roku 2008 a 2009 měl Milan Blatný s tímto cyklem svou doposud nevýznamnější výstavu ve Philadelphia Museum of Art ve Philadelphii.

Soubor panoramatických fotografií z různých částí světa vystavoval pod názvem Jitrnice (2006). Bakalářské studium na ITF zakončil souborem černobílých čtvercových fotografií s názvem Duch lesa (2007), záznamu performance, které se odehrávaly v lesích Moravského krasu a Uruguaye.

Paralelně s ostatními cykly pracuje Milan Blatný dlouhodobě na souboru Anima mundi (od roku 2000) o symbióze i antagonismu zvířecího a lidského světa.

K podobným výrazovým prostředkům jako Česká Paralaxa dospěla nezávisle na ní také další výrazná autorka **Gabriela Kolčavová** (1977)**.** Pro tuto boskovickou rodačku, která žije v posledních letech v Brně, je také charakteristická deníková forma tvorby a klasická černobílá fotografie. Gabriela Kolčavová nejenže zůstává věrná klasickým černobílým materiálům, ale obrací se ve své práci proti času ještě důsledně-

ji než členové někdejší Paralaxy. Typickým je pro ni použití velkoformátové kamery a zájem o staré fotografické techniky - experimentuje s daguerrotypií, ferrotypií, gumotiskem, olejotiskem. V její tvorbě lze vysledovat výrazné výtvarné tendence. (V letech 1995 - 2000 vystudovala na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně výtvarnou výchovu a angličtinu).

Gabriela Kolčavová: Hájenka, Silvestr 2008

V některých případech si sama vytváří originální fotografické postupy. Tak je tomu i v jednom z jejích posledních cyklů Vlasové stopy, kdy zvětšuje vlasy zaslané od svých přátel či získané od členů rodiny (brněnská premiéra v Mendlově muzeu 13. 8. 2009). Tyto techniky mají své místo především ve výtvarně orientované části její tvorby. V době jasné převahy barevné fotografie, si s obdivuhodnou zarputilostí razí svou vlastní osobitou cestu. Fotografuje všude, svou rodinu, přátele, její deskový fotoaparát je častou součástí brněnských fotografických akcí.

V roce 2008 se vydala spolu s Vojtěchem Slámou a Evženem Sobkem na festival Photophest do amerického Houstonu. Přivezla

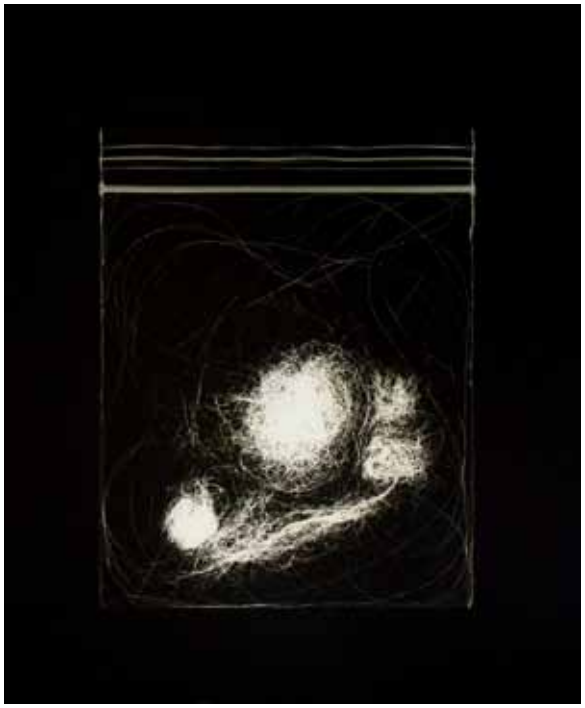

Gabriela Kolčavová: z cyklu Vlasové stopy,
Vojtěch V. Sláma, 2009

si odtud na sto dvacet černobílých velkoformátových negativů, svého druhu kroniku jejich společné cesty po Spojených státech. Později je uspořádala do souboru Houstone, nemáme problém.

Gabriela Kolčavová si prošla zkušeností s americkým fotografickým školstvím. V letech 2002 až 2004 studovala na University of North Texas, Denon ve Spojených státech, které ukončila jako Master of Fine Arts. Její působení zde bylo natolik úspěšné, že je dnes zastoupena například v George Eastman House v Rochestru. Po návratu do Česka se pak velmi rychle etablovala jako renomovaná a respektovaná autorka. Široký akční potenciál Gabriely Kolčavové se kromě vlastní tvorby a cílevědomého směřování za vlastním uměleckým výrazem uplatňuje rovněž v pedagogické činnosti na brněnských fotografických školách (Fotogenia, Fotoškola Brno) nebo v pořádání netradičních fotografických dílen, které jsou součástí aktivit, jež pro veřejnost organizuje Moravská galerie v Brně. Mnohostranný talent Gabriely Kolčavové se upla-

ňuje také v hudební oblasti. Příležitostě propůjčuje svůj hlas jazzové kapele jejího tatínka.

Názorovou spřízněnost a volnou návaznost na okruh České Paralaxy lze sledovat i v tvorbě některých dalších brněnských autorů z nastupující generace. Jedním z nich je **Romana Franc**. Po formální stránce je to především použití klasického černobílého materiálu, čtvercový formát, dvouoká zrcadlovka. Klasickou fotografii používá dokonce i ve své komerční práci, která je však v případě Romana France oddělena od jeho volné tvorby jen velmi úzkou hranicí. Fotografuje pro známé brněnské divadlo Husa na provázku, příležitostně pak pro kulturní rubriku Brněnského deníku. Z těchto svých aktivit dokázal vytěžit řadu cenných kontaktů na významné osobnosti našeho kulturního , ale i politického života, které se pak objevují na jeho velmi invenčních a výtvarně působivých černobílých portrétech (Vladimír Morávek, Eva Tálská, Otakar Motejl, Rut Kolínská, dalajlama). I když žánrový záběr

Roman Franc: z cyklu Bráška, 2009

Romana France je širší (je například velmi dobrým dokumentaristou), je to právě oblast jeho portrétní tvorby, kterou si vydobývá respekt na aktuální brněnské fotografické scéně. Jeho vazby na divadelní prostředí mu pootevřely dveře rovněž k jeho zatím poslednímu a doposud neuzavřenému projektu o bývalém prezidentu Václavu Havlovi. I přesto, že se mu pro časovou zaneprázdněnost někdejší hlavy státu nedostává tolik příležitostí k fotografování, jak by si asi představoval, stihly se už některé z jeho snímků stát součástí knihy Cirkus Havel (Brno, Větrné mlýny, 2008). Ta vyšla u příležitosti premiéry stejnojmenné scénické koláže textů Václava Havla v divadle Husa na provázku v roce 2008. Na vernisáži výstavy 20 let ITF (Brno, 2010) představil několik portrétů ze svého cyklu Bráška, na kterém pracuje od roku 2008. Chlapecký věk zde podává způsobem, kterému nechybí elegance ani síla.

Česká Paralaxa odstartovala v roce 1995 jako projekt spolužáků ze třídy **Jiřího Víška** (1960) na brněnské ŠUŘ. Dokladem obliby i respektu k práci tohoto brněnského fotografa je to, že jej jeho někdejší žáci stále zvou na společné výstavy. Ve zcela nedávné době se jeho fotografie pravidelně objevovaly na výstavách již zmíněného sdružení Steiner Group. Řada jeho bývalých studentů na něj vzpomíná jako na maximálně erudovaného odborníka i člověka, který byl kdykoliv ochoten se jim individuálně věnovat a dal jejich fotografování smysl. To je jistě jednak pocta pro každého pedagoga a rovněž se tím potvrzuje Víškova nezastupitelná role v brněnském fotografickém dění. V tomto smyslu lze snad Jiřího Víška vnímat i jako jistou součást dění kolem České Paralaxy, byť se ho samozřejmě přímo neúčastnil, spíše (jistě s obdivem a potěšením) sledoval z povzdálí. Je to autor vzdálený jak generačně, tak také pojetím své tvorby.

Víšek sám na škole, na které dnes učí, kdysi maturoval, poté byl přijat ke studiu fotografie na FAMU v Praze. Ze svých pražských studií nejvíce vzpomíná na dokumentaristu Pavla Štechu, či učitele divadelní fotografie Jaroslava Krejčího, Clifforda Seidlinga, nebo Jána Šmoka. Po krátkém působení v redakci Pressfota v Praze se vrátil zpět do Brna. Na brněnské Střední škole uměleckých řemesel je nepřetržitě od roku 1988. V roce 1995 dostal nabídku učit na FAMU v Praze, kde působil dva roky. Po odchodu z FAMU učil ještě ve Zlíně, Jihlavě a Uherském Hradišti. V současné době učí vedle ŠUŘ také na Fakultě informatiky Masarykovy univerzity v Brně.

Jiří Víšek: Václav Stratil, 2006

Jiří Víšek je české fotografické veřejnosti znám v prvé řadě jako velmi kvalitní portrétista, v tomto oboru snesou jeho fotografie hodnocení podle těch nejnáročnějších kritérií. Na jeho fotografiích se objevila celá plejáda významných osobností, velmi často svým životem spjatých s Brnem či Prostějovem, odkud Víšek pochází. (Ludvík Kundera, Jan Skácel, Vilém Reichmann, Jan Lauschman, Dalibor Chatrný, Sony Halas).

Víškovy portréty jaksi přirozeně vyplývají, nikdy portrétovaného neznásilňují, jsou laskavé a neútočící. Přestože se jedná o portréty inscenované, je pro ně typická uvolněná téměř „domácká“ atmosféra, která svědčí o autorově schopnosti dokonale se ze snímku „vytratit“, ustoupit do pozadí, nechat osobnost portrétovaného přirozeně vstoupit do prostoru a pak „jen“ ukrást ten správný okamžik. Víškovy fotografie jsou přehledné, jednoduše vystavěné a snadno čitelné, civilní. Velmi jemná a nenásilná stylizace bývá velmi často podtržena předměty , jejichž úkolem je „cosi dovysvětlit“, někdy možná vyvolat jemný záchvěv pobavení na divákově tváři, jindy zapojit do obrazu ruce portrétovaného, protože ty Víšek (jistě oprávněně) považuje za součást portrétu.

„... Výtvarná fotografie je těžší. Aby ze sebe fotograf dostal něco co stojí za to, musí se chovat jako scénograf, režisér a intelektuál v jedné osobě. Přesto si myslím, že dokument je cennější. Obávám se, že po letech skončí všechno jako dokument doby, ať se výtvarník snažil o co chtěl.“ [1]

Jiří Víšek: Gabriela Kolčavová, 2009

1 http://digiarena.zive.cz/default.aspx?article=3192, 1. 2. 2006

Za tímto cílem směřuje rovněž ve svých fotografiích, přestože vznikly často v ateliéru, používá atributy a inscenovaná gesta, je si vědom toho, že nakonec tím co bude příští generace nejvíce zajímat, bude konkrétní fyzická podoba osobností z jeho portrétů. Víškova tvorba se orientuje prakticky výhradně na fotografický portrét. Jedinou výjimkou je jeho účast na ilustracích ke knize brněnských básníků – Po městě, jež je mi souzeno (Weles, Brno 2007), na které se podíleli ještě další brněnští fotografové (Miroslav Myška, Vojta Sláma, David Židlický, Evžen Sobek). Fotografie městské krajiny, které zde byly použity, vznikly původně jako přípravné skici k portrétům.

Jiří Víšek nepatří k autorům, o kterých by se psalo příliš často a ani výstav nebylo možná tolik, kolik by si kvalita jeho fotografií zasloužila. Nepatří k tvůrcům, kteří potřebují za každou cenu oslňovat, přesto zůstává jeho stopa v brněnské i české fotografii zřetelná a stále živá. Méně může být někdy (často) více...

4/ Brněnský dokument

Evžen Sobek, Frame, Galerie Artistů, Fotoškola Brno, Jaroslav Pulicar, Vojta Dukát, Petr Francán, Miroslav Myška

Nejviditelnější postavou brněnského dokumentu posledních let je bezesporu **Evžen Sobek** (1967). Už během svých studií na ITF se projevil jako mimořádně cílevědomý a pracovitý autor se širokým teoretickým zázemím (už na škole se například stal vítězem mezinárodní soutěže pro fotografy do 35 let Mio Award v Japonsku, 2000). Tyto vlastnosti spolu s nezbytnou dávkou talentu, citem pro situaci a schopností výborně se asimilovat v neznámém prostředí ho velmi rychle vynesly do popředí naší domácí dokumentaristické scény. Kromě toho měl Evžen Sobek štěstí na výjimečné osobnosti, se kterými se setkal již na studiu na ITF - především

nejvýraznější postavu našeho současného sociálního dokumentu Jindřicha Štreita, se kterým byl po určitou dobu v poměrně intenzivním kontaktu a měl možnost zblízka sledovat styl jeho práce, na některých projektech s ním už v době svých studií na ITF spolupracoval. V roce 1995 to byl například dvouměsíční dokumentární projekt v bývalých hornických koloniích ve Wear Valley v severní Anglii. Tyto zkušenosti později bohatě zužitkoval a dále rozvinul. Dílo Evžena Sobka je charakteristické svým hledačstvím a neustálým posunem vpřed. Jeho první vážnější kontakt s dokumentární fotografií proběhl v prvním ročníku jeho studií na ITF v rámci předmětu Základy fotografické reportáže. Vytvořil zde koncipovanou reportáž z premonstrátského kláštera v Želivě (počátek 1993). Do Želiva se pak ještě několikrát vrátil, aby toto téma dotáhl do finální podoby a uzavřel do cyklu Konvent. V letech 1994 – 1995 se Sobek účastnil na skupinovém projektu ITF Lidé Hlučínska 90. let 20. století, který probíhal pod lektorským vedením Jindřicha Štreita. Účastí na tomto projektu se uzavřelo období so-

Evžen Sobek: z cyklu Modrý život, 2008

ciálního dokumentu v jeho tvorbě. V letech 1998 – 1999 následoval soubor Romové ve městě Brně. Zde se již začíná projevovat autorův zájem o subjektivní dokument, důležitý je také tím, že se jedná o první cyklus, kde Sobek začíná uplatňovat svůj charakteristický nekonvenční autorský pohled.

Jeho příklon k takzvanému subjektivnímu dokumentu se naplno projevil v jeho doposud nejznámějším cyklu Ecce Homo (2000 - 2002). Zájem o člověka zůstal, posunul se ale do jiné - spíše filozofické a obecnější roviny. Fotografie začaly promlouvat odlišným způsobem. Výrazněji se v nich ozývá řeč symbolů, ve vyprávění se objevuje vícero vzájemně prolnutých významových plánů a nadčasové přesahy. Přestože fotografie vznikaly v reálných situacích a na reálných místech (Česká republika, Izrael, Polsko, Francie, Portugalsko, Sýrie) konkrétní čas a prostor z nich mizí.

Ze Sobkových fotografií je zřejmá mimořádná schopnost zastavit čas přesně v okamžiku, kdy se jednotlivé prvky obrazu po-

Evžen Sobek: z cyklu Modrý život, 2008

tkají a poskládají dohromady jasně čitelný a sdělný obsah. Sobkův průzkum společnosti je veden autorovou výjimečnou intuicí, schopností empatie k obecně lidskému, současně v něm ale cítíme snahu o hledání vlastního autorského pohledu. Evžena Sobka odvedlo postupně jeho hledačství od rekognoskace krajiny bezprostředně známé ke krajinám méně konkrétním, bezčasovým. Krajinám, ve kterých se snažíme naleznout odpovědi na základní otázky, jasné odpovědi se nám ale nikdy nedostane. Máme dovoleno pouze hledat a skládat si dohromady drobné fragmenty odpovědí. Některé z nich jsou pak k nalezení právě na Sobkových fotografiích.

Evžen Sobek patří mezi umělce, kteří se nepřestávají ptát po smyslu své tvorby. Svůj přístup k fotografii má podepřen mimořádným rozhledem v oblasti dějin a teorie fotografie. Již jeho magisterská teoretická práce Teoretické práce české fotografické avantgardy, kterou uzavíral svá studia na ITF měla takovou kvalitu, že byla zařazena mezi učební texty institutu a sám autor pak v letech 2002 až 2008 na ITF teorii fotografie vyučoval. Evžena Sobka ale rozhodně nelze charakterizovat jako autora, který by žil minulostí. Minimálně stejnou váhu přikládá sledování moderních trendů a to nejen ve fotografii ale i v obecnějším smyslu aktuálních tendencí ve vývoji společnosti. Možná právě snaha o udržení tempa s proměnami našeho světa, ruku v ruce se Sobkovým perfekcionalismem, ho vede k tomu, aby se posunul o další krok vpřed, aby se vyhnul stereotypu, načerpal nové podněty. Neuspokojuje se s postupy, které již ovládl a které mu ve fotografické obci stihly vydobýt značné uznání, ale nebojí se riskovat a tu a tam vstoupit i na tenký led. Ani v těchto situacích však nepouští ze zřetele svůj hlavní cíl. Tím je fotografický dokument jako obraz světa, který nás obklopuje.

Po roce 2003 se začíná odklánět od černobílé fotografie a začíná zkoumat možnosti fotografie barevné, která mu dovoluje přesnějším a současnějším způsobem reagovat na stále kvapnější životní tempo, přizpůsobit se řeči rychle se měnícího světa. Vzniká cyklus Má vlast (2003 – 2006). Od předchozí Sobkovy tvorby se kromě užití barevné fotografie odlišuje vyhraněnějším výrazem, stavba obrazu je ve srovnání s předchozí etapou Sobkovy tvorby jednodušší, o to je však obrazový účinek údernější. Subjektivní dokument je nahrazován modernějším pojetím dokumentární fotografie, které bývá označováno jako nový dokument. Častým prvkem těchto fotografií je ironie, která osciluje od lehkého úsměvu k sarkasmu, kdy ale cílem není výsměch, Sobek si jasně uvědomuje, že i on sám je součástí světa, který fotografuje.

Jestliže v Mé vlasti skládá Evžen Sobek obecnou výpověď o člověku a jeho době ze snímků vzniklých při různých příležitostech na různých místech naší republiky, ve své chronologicky následující práci, kterou nazval Modrý život, postupuje odlišným způsobem. Sobka uhranula bizarní atmosféra a přízračná vizuální síla oblíbené jihomoravské rekreační oblasti pod Pálavskými vrchy - Mušovských jezer. Oproti předchozí Sobkově práci dostává v Modrém životě více prostoru nový prvek - fotografický portrét. I v něm ale zůstává Sobek věrný svému dokumentaristickému naturelu. Portréty jsou civilní, nearanžované, hledající v našem všedním životě zcela nevšední prvky.

V současné době (duben 2010) plánuje autor vydání knihy, která by tento cyklus uzavřela, ve výhledu je ale také vytvoření paralelní série fotografií s podobnou tématikou, které by mohly vzniknout na ostrovech v severním Německu, pobřeží

Baltského moře v Polsku nebo Zemplínské přehrady na východním Slovensku.

Od roku 2008 pracuje Evžen Sobek na cyklu nočních či přesněji podvečerních snímků městské krajiny Hidden Landscapes. Pečlivě exponované snímky zobrazují banální prvky městské architektury (benzinové pumpy, parkoviště, nákupní centra), které člověk ve vleku všedních starostí míjí bez povšimnutí, v Sobkově podání jsou však zobrazeny s překvapivým vizuálním nábojem. Na květen 2010 plánuje měsíční pobyt v Rakousku, kde se chce věnovat právě tomuto tématu.

> *„Ty cykly propojuje, podle mého názoru obecně lidský úděl, s tím, že on může mít různé roviny, někdy se může odehrávat na scéně českých víkendů, jako je to v Mé vlasti, někdy to můžou být jen ta jezera... stejně tak ty krajiny, protože i ty někdo vytvořil.“* [1]

Vedle své vlastní fotografické práce je Evžen Sobek duší několika významných projektů, které v poslední době významně oživily dění v brněnské fotografii.

Především je spolu s Ondřejem Žižkou duchovním otcem fotografické soutěže Frame. Od počátku byla koncipována jako soutěž zaměřená na podporu fotografů, kteří chtějí prezentovat svou volnou tvorbou, je určena pro profesionální fotografy a studenty fotografických škol. Premiéra proběhla v roce 2005 a od té doby se Framu podařilo poměrně rychle přitáhnout pozornost především mladých autorů, velmi často teprve studentů vysokých fotografických škol. V tomto ohledu je na Framu k vidění to nejlepší, co může naše současná mladá fotografie nabídnout. Soutěži se daří

1 Z osobního rozhovor s autorem Brno, 12. 4. 2010.

nepodléhat komerčním trendům i povinné úctě k zavedeným jménům. Vyhlašovaná soutěžní témata (soutěží se ve třech kategoriích) dávají široký prostor k volné autorské interpretaci, čehož mladí fotografové bohatě využívají a vznikají tak výrazné soubory volné tvorby. Tato soutěž, má ambici přitáhnout umělce nejen z tuzemska, ale také dalších oblastí zejména středoevropského regionu (Slovensko, Maďarsko, Rakousko). Za pět let své existence si již stihla vydobýt reputaci pro svou mimořádně vysokou úroveň. Její vítězové patří do absolutní domácí fotografické špičky. Porota bývá složena z renomovaných domácích i zahraničních odborníků. Vernisáže vítězných prací probíhají ve významných tuzemských galeriích, tady lze vzpomenout Dům umění města Brna nebo Leica Gallery v Praze, během roku se pak posouvají na další místa u nás i v zahraničí. Je ke škodě tohoto projektu, že Frame 2010 je posledním ročníkem, na kterém se Evžen Sobek podílel. Ročník 2011 na svá bedra plně převzal Ondřej Žižka.

Dalším místem v Brně, kam lze zásluhou Evžena Sobka zajít na kvalitní fotografii je **Galerie Artistů**. Galerie Artistů započala svou činost v roce 2004 a až do května 2009 fungovala ve foayeru kina Art v Brně. Po změně pronajímatele kina Art se galerii podařilo najít nové výstavní prostory a aktuálně funguje v Salonu Daguerre na Slovákově ulici. Sobkovi se zde daří díky jeho osobním kontaktům a výbornému přehledu o současné fotografii představovat kvalitní (opět zejména mladé) autory s nekonvenčním pohledem na fotografii, jako protiváha působí výstavy klasiků z řad střední i starší generace. Galerie usiluje o proniknutí za hranice Česka a přilákání zahraničních umělců zejména ze středoevropského prostoru. Výstavní program Galerie Artistů je v Brně zcela ojedinělý a ani v celorepublikovém měřítku není samozřejmý.

V roce 2004 založil Evžen Sobek školu zaměřenou na výuku fotografie - Fotoškolu Brno. Škola poskytuje jak rekvalifikační kurzy probíhající formou denního studia, tak řadu kurzů probíhajících formou konzultací jednou za delší časové údobí, kdy zájemci o fotografii dostávají větší prostor pro samostatnou práci a samotná konzultace pak funguje pouze jako usměrnění jejich vlastních fotografických projektů. Nejdůležitějším přínosem této jinak ryze komerčně koncipované školy pro brněnskou fotografii je zejména v tom, že poskytuje začínajícím fotografům poměrně kvalitní rozhled po současné fotografii. Na výuce a tématicky zaměřených dílnách se kromě Evžena Sobka pedagogicky podílí i několik dalších kvalitních fotografů s výraznou vlastní autorskou tvorbou (G. Kolčavová, V. Sláma, M. Myška, T. Galle). Sobkovou Fotoškolou Brno prošla řada vážných zájemců o fotografii, kteří pak úspěšně pokračovali na některé z tuzemských vysokých fotografických škol.

Postavou, kterou nelze ve výčtu osobností brněnského dokumentu pominout je bezesporu **Vojta Dukát** (1947). Tento brněnský rodák emigroval v roce 1968 do Holandska, po roce 1989 se vrátil do Československa a nyní žije střídavě v Brně a holandském Haagu. Přestože se jedná o fotografa mezinárodního významu, je jeho práce u nás stále poměrně málo známá. Vysoká úroveň jeho fotografií je však nesporná a postupně se jí dostává (bez výraznějšího úsilí samotného autora) také širšího uznání. Faktem, který potvrzuje Dukátovy kvality, je, že se v letech 1974 a 1976 stal nominovaným fotografem agentury Magnum a vyšly mu rovněž dvě knihy. Katalog k výstavě v Gemeentemuseum Den Haag s názvem A slice of time (Den Haag 2001) a Alles is werkelijk hier (Arbeider pers, Amsterdam 1995). Zde se jedná o Dukátovy fotografie spo-

lečně s poezií Evy Gerlach. Je zastoupen ve významných sbírkách především v Holandsku, ale například také v Moravské galerii v Brně. Měl několik samostatných a participoval na řadě skupinových výstav (opět především v Holandsku). U nás pak byl zastoupen na výstavách Československá fotografie v exilu, (Mánes, Praha, 1991) nebo Česká fotografie 20. století (UMPRUM, Praha, 2005). Těžiště Dukátovy fotografické tvorby spadá do 70. a 80. let minulého století, v 90. letech se věnoval experimentům s videem, svou tvorbu po roce 2000 neprezentuje. Z tohoto pohledu je možno zařadit tohoto autora do této práce spíše okrajově. Pro aktuální brněnskou fotografii je především důležitým inspiračním zdrojem.

Ze svého obdivu k Vojtovi Dukátovi se v rozhovoru, který s ním vedl Antonín Dufek, vyznává další významný představitel brněnského dokumentu **Jaroslav Pulicar** (1954). Rozhovor je součástí knihy Jaroslav Pulicar Fotografie, viz níže. V Brně žije od druhé poloviny 80. let. Na počátku své cesty za poznáváním fotografie získal tento autor zkušenosti s jejími různými podobami (fotografuje již od přelomu 60. - 70. let). Záhy ale zvítězila dokumentární fotografie. Kromě již zmíněného Dukáta byli jeho dalšími

Jaroslav Pulicar: Ukrajina, 2003

vzory především Josef Koudelka, kterého se odvážil kontaktovat, když v létě 1989 ještě na devizový příslib navštívil Paříž, a od té doby zůstali přáteli, ale také Bohdan Holomíček, Miloň Novotný, Jindřich Štreit, kterého se kdysi rozhodl osobně vyhledat, nebo Pavel Dias, se kterým měl pravidlený kontakt během jeho působení v Brně. Jaroslav Pulicar debutoval poměrně pozdě - v jeho 44 letech mu vyšla jeho první a zatím jediná autorská publikace - Jaroslav Pulicar Fotografie. Tato kniha byla vydána v souvislosti s jeho výstavou v Moravské galerii, Místodržitelském paláci na přelomu let 1998 a 1999. V publikaci je představena Pulicarova tvorba od první poloviny 80. let do konce 90. let. Jejímu vydání předcházelo pouze nemnoho samostatných výstav. O to pozoruhodnější je, jak vyzrálého autora nám tato kniha představuje. Svá počáteční hledání pominul Pulicar jako nepodstatná a představil se rovnou jako hotový autor, který snese srovnání s nejužší českou dokumentaristickou špičkou. Jeho fotografie nejsou převratné, ctí tradiční černobílou fotografii, novátorstvím neohromuje. Častým námětem jsou poutě, tradiční vesnické folklórní slavnosti, některé fotografie vznikly náhodně, prostě jen tak cestou. Ve svém teritoriu se ale pohybuje s mimořádnou inteligencí a citem. Pulicar své fotografie nečlení do cyklů a ani jejich téma není úzce vyhraněné. Jedná se o kontinuální tok obrazů, jejichž námětem je člověk v obecné rovině.

"Chci dál fotografovat ty scény, které se občas vyloupnou z banálního a všedního běhu života, ve kterých je jakási obecná zkušenost a ve kterých vidíš zevšeobecnění někdy téměř krystalické." [1]

1 Dufek, A., Dukát, V., Pulicar, J.: Jaroslav Pulicar - Fotografie. Kovalam, Praha 1998. Příloha.

Dokáže se oprostit od nepodstatného a prokazuje i dostatek sil k tomu, aby odrazil pokušení uhnout na scestí lacinosti a podbízivosti. Jeho fotografie jsou pečlivě kompozičně vystavěné, každý prvek obrazu hraje svou roli a doplňuje příběh. Nové fotografie nepřibývají závratným tempem, každou pečlivě posuzuje, trvá mu rok i dva než se s nimi „sžije“ a přiřkne jim prá-

Jaroslav Pulicar: Polsko, 2002

vo na existenci. Na své „okamžiky“ dokáže trpělivě vyčkávat nejen u nás doma, ale vydává se i na cesty. Pohybuje se zejména ve středoevropském prostoru. Po roce 2000 navštěvuje často Polsko, Rumunsko, Ukrajinu, někdy společně s Vojtou Dukátem nebo Josefem Koudelkou. Aktuálně pracuje na maketě ryze osobní knihy složené z fotografií osob, událostí, knih, které byly v jeho životě nejzásadnější a které jej nejvíce ovlivnily. Ve svém bytě zhruba pětkrát do roka pořádá zajímavé fotografické výstavy, na které jsou zváni fotografové i příznivci fotografie nejen z Brna.

Za svými fotografiemi vyráží na cesty také **Miroslav Myška** (1946). Tento dlouholetý představitel brněnské fotografie, někdejší člen skupiny Setkání, kurátor, pedagog i autor řady publikací zaměřených na techniku fotografie ve své fotografické pouti stále pokračuje. Důkazem toho je nedávná (2008) rozsáhlá rekapitulace jeho dokumentárně orientované tvorby v Etnografickém ústavu Moravského zemského muzea v Brně. Na dvou rozsáhlých krát-

Miroslav Myška: St. Maries de la Mer, 2002

ce po sobě následujících výstavách (Lidé tří světadílů a Fotografie 1968 - 2008) zde představil průřez svou dosavadní dokumentární tvorbou. Na výstavách byla zastoupeny Myškovy starší i současné fotografie. Z projektů, které mohou být zajímavé z hlediska časového údobí, na které se soustředí tato práce, lze uvést kupříkladu

černobílé cykly o českých vesnicích z rumunského Banátu (1996 - 1999) nebo Setkání evropských Romů v Camarque (2001 -2002). Dále zde byly představeny barevné fotografie z řady zemí Jižní Ameriky (Peru -2007), Kuba (2005)a Asie (Indie 1999).

Fotografie cestovatelského druhu nepředstavují v dnešním obrazy přesyceném světě jistě žádné nóvum. Úměrně se stále dostupnější možností cestování se objevuje také čím dál více autorů, kteří se tomuto oboru fotografie věnují. Miroslav Myška se z tohoto pelotonu vyděluje. Je to dáno jednak tím, že části jeho tvor-

Miroslav Myška: Mongolsko, 2009

by (například již zmíněné cykly o rumunském Banátu nebo setkání evropských Romů v St. Maries de la Mer) rámec běžné etnografické fotografie přesahují a jsou nositeli nadstandardních kvalit, dále pak tím, že autor dokáže zúročit své dlouholeté fotografické zkušenosti. Jeho fotografie z cest se vyznačují kultivovaností, výtvarnými kvalitami a citem pro práci s barvou. V neposlední řadě je na fotografiích tohoto autora znát, že ještě patří do generace, která ctí dokonalé fotografické řemeslo jak ve své volné tvorbě tak v komerční práci.

Miroslav Myška je stále aktivní nejen na poli volné fotografie ale rovněž jako pedagog. Zde je potřeba připomenout, že je po řadu let pedagogem na Institutu tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě (od 1990), kde vyučuje především technicky orientované předměty (práce s velkoformátovým přístrojem, základní principy osvětlování, užitou fotografii, fotografii plastiky a architektury). Mimo to vyučuje v rekvalifikačních kurzech ve Fotoškole Brno (viz výše). V letech 1995 - 1997 učil externě na Fakultě výtvarných umění na VUT v Brně.

Bohatá je rovněž Myškova publikační činnost. Je autorem řady fotografických publikací. Mezi ty poslední patří například Krajinářská fotografie (Computer Press, Brno 2006), kniha ilustrací k básním brněnských básníků Po městě, jež je mi souzeno, (spoluautor, Weles, Brno 2007), Světlo a osvětlování v digitální fotografii, (Computer Press, Brno 2008), 333 tipů a rad pro digitální fotografii (Computer Press, Brno 2009).

Jako kurátor připravil Myška kupříkladu výstavy z fotografií Viléma Reichmanna, Miroslava Matouška, K. O. Hrubého, Miloše Spurného. V letech 1993 - 1998 působil jako kurátor v Galerii AB antikvariátu na Kounicově ulici.

K autorům orientovaným na cestopisný dokument lze z brněnských fotografů přiřadit také **Petra Francána** (1973). Ani tento autor neomezuje své aktivity pouze na fotografii a je činný rovněž na poli filmového dokumentu. Na svém kontě má práci na více než třiceti dokumentárních filmech. Řada z nich byla realizována v České televizi - Solovky (scénář, 2003), Za jízdy se držeti (scénář, střih, kamera, režie, 2007), Moc a víra (scénář, 2008), Krajiny světla - fotograf Ondřej Knoll (scénář, střih, režie, 2008), Dědictví otců (scénář, střih, režie, 2009), Čechohrad (scénář, 2010). Na Filmové

škole v Uherském Hradišti byl promítán jeho film Stromy podél cest (scénář, střih, režie, 2006). Od roku 2002 působí jako vedoucí laboratoře pro práci s médii na Divadelní fakultě Janáčkovy akademie múzických umění v Brně. Jako fotograf přivezl Francán své snímky z klášterů rumunské Bukoviny (1996), Kosova (2006), Bulharska (2007). Odbočením z autorovy převážně dokumentární tvorby a současně potvrzením toho, že se Francán dokáže pohybovat i na jiném než dokumentárním poli, je soubor aktů Nádoby těla (1999 -2000).

5/ Město jako zdroj inspirace

Petr Daniel, Martin Vybíral, Libor Teplý

Město, jeho živě pulzující části i odumírající melancholická místa, kudy život už prošel a která čekají na svou druhou šanci, jsou námětem fotografií stavebního inženýra **Petra Daniela** (1954). I tohoto autora, který v letech 1984 - 1985 dálkově studoval na Institutu výtvarné fotografie (studia nedokončil), lze zařadit do okruhu brněnského dokumentaristů, přestože jeho přístup k tématu není

Petr Daniel: z cyklu Za chůze, 2009

zcela tradiční. Forma, kterou se rozhodne použít, slouží či napomáhá realizaci vize, za níž směřuje. To je evidentní například v jeho souboru konfrontačních diptychů 89/98 z roku 1999, ve kterém porovnává reálie konce komunistického a začátku postkomunistického období u nás. Tento soubor vystavoval v roce 1999 v Moravské galerii a vyšel k němu stejnojmenný katalog. Použití diptychů není ve fotografii ničím neobvyklým, přesto tato konfrontace nepůsobí povrchně a i pro člověka, který se pohybuje ve stejném časovém i prostorovém proudu jako autor, jsou připomenutím skutečností, které si zamyšlený cestou do práce vlastně ani nemá čas uvědomit. Je to dáno zejména tím, že autor neporovnává s časovým odstupem konkrétní místopisnou realitu, ale porovnává vnější projevy vývoje naší společnosti. V roce 2001 mu pak vyšla kniha osobních černobílých fotografií Dobrý den Brno (Print-Typia Brno, 2001). V tomto případě se Petr Daniel inspiroval knihou Brno od autorů Reichmanna, Budíka a Hrubého (Krajské nakladatelství v Brně, Brno 1964). Texty k Danielově knize napsal podobně jako před lety (tenkrát ještě spolu s Janem Skácelem) Ludvík Kundera. Daniel zde zobrazuje známá brněnská místa, budovy a děje. Nachodil kvůli tomu desítky kilometrů, šplhal na střechy domů, létal balónem. Nejde mu o klasické popisné zobrazení ani o obrazovou ekvilibristiku, ale o vystižení atmosféry města. Jeho fotografie jsou vlastně minipříběhy, se kterými se snadno stotožní každý obyvatel Brna. Pomáhá mu v tom jeho vlastní subjektivní zkušenost a cit pro světelnou atmosféru.

Na podzim roku 2010 plánuje vydání další knihy o Brně (pracovní název Během chůze), spoluautorem fotografií je tentokrát jeho dlouholetý kamarád Pavel Šešulka, autorem textů street artový umělec Timo. Tato publikace již bude barevná.

Kromě těchto souborů (89/98, Dobrý den Brno, Během chůze), které jsou poměrně pevně svázány s naší současností, má Danielova tvorba i polohu více výtvarnou a subjektivní, zde se jedná o výtvarně pojatá nalezená zátiší, netradiční zobrazení městských zákoutí a architekury. Charakteristický autorský rukopis a spíše osobní prožitek než klasické turistické reálie nesou i jeho soubory z cest - Izrael (2000), Indie (2006), Japonsko (2008) nebo USA (2009). Snímky z těchto dílčích souborů se pak propojují v rozsáhlejším cyklu, na kterém Daniel pracuje od roku 2005 – Mezi námi lidmi. Typická je zde pečlivá obrazová skladba a velmi kvalitní práce s barvou.

Petr Daniel: USA, 2009

Za fotografa inspirujícího se městem (i když zcela odlišným způsobem než Daniel) lze považovat i vedoucího oboru fotografie na brněnské ŠUŘ **Martina Vybírala** (1960). Také on patří k těm, kteří se na škole objevili v roli studentů a posléze i jako pedagogové. Jako žák byl výrazně ovlivněn svým učitelem Vladimírem Židlickým. To se projevilo zejména v jeho počáteční figurální tvor-

Martin Vybíral: z cyklu Exteritoriální dálnice A88, 2009

bě. Vybíral zde zkoumá možností figurální estetiky, používá kresebné zásahy. Tento vliv lze sledovat ještě i v následujícím období, kdy studoval dálkově fotografii na FAMU (1985 - 1993), ke konci studia se z něj ale již začíná vymaňovat a nacházet vlastní cestu. Stále ještě sice zůstává u figurální tvorby, fotografie jsou však charakteristické introspektivním charakterem a konfrontací autoportrétu s prostředím zchátralých průmyslových objektů. Poprvé se zde objevuje prvek městské krajiny. Ve Vybíralově tvorbě po roce 2000 už figurální motivy téměř nenajdeme, zato téma města (přesněji periferie) se v něm objevuje stále výrazněji. Vybíral ustupuje z pozice sebezkoumání ve prospěch vnějšího světa a čistoty média fotografie. Nejmarkantněji je to znát v jeho posledním a dosud neuzavřeném cyklu Exteritoriální dálnice A88 (od 2008), jehož námětem jsou pozůstatky rozestavěné ale nedokončené dálnice z období nacistické okupace v okolí Brna. Vybíral zde sleduje souboj, který se odehrává na hrani-

ci města a krajiny, která se rozprostírá bezprostředně za ním. Toto téma zkoumá v různých ročních dobách, pohrává si se světelnou atmosférou, hledá nejúčinnější obrazové vyjádření.

> *„Mě to přitahuje takovou jakousi tajemností, jak to zarůstá, krajina to pomalu pohlcuje a mizí to.“* [1]

Paralelně s Exteritoriální dálnicí A88 rozvíjí Vybíral cyklus Rozetmívání (od 2007), ve kterém se nechává okouzlit okamžikem mizení dne a příchodu noci. V Rozetmívání se vedle motivu periferie objevuje i neměstská krajina (často okolí Vranovské přehrady) i zde se ale jedná o krajinu zcivilizovanou s patrnou lidskou přítomností. Dosud jediným barevným (a digitálním) cyklem Martina Vybírala jsou Cyklotrasy (2004 – 2006). Kromě netypické

Martin Vybíral: z cyklu Rozetmívání , 2007

1 Z osobního rozhovoru s autorem Brno, 2. 3. 2010.

barvy se v nich sporadicky objevují i lidé, netvoří ale dominantní složku obrazu, spíše jen jakési připomenutí bytostí, kteří městskou krajinu stvořili.

Město Brno a zejména jeho architektura se často objevuje v práci **Libora Teplého**. Fotografickou průpravu získal během svých studií na Institutu výtvarné fotografie v Olomouci (1977 – 1978 a 1984 – 1985). Předmětem zájmu tohoto autora je historická i moderní architektura. V roce 2000 založil vydavatelství Fotep, ve kterém vydal řadu publikací s převážně architektonickou tématikou. Krom jiného zde vyšla řada knih pojednávajících o brněnských historických památkách. Pro všechny tyto práce je charakteristická vysoká profesionální úroveň. Přestože se v principu jedná o komerční publikace, některé z nich stojí na pomezí komerční a volné tvorby.

V jisté části své tvorby se Libor Teplý zabývá tématem plynutí času a proměnami města. Tak je tomu například v knize Proměny Vaňkovky (Fotep, 2005), ve které sleduje proměny chátrajících průmyslových hal této někdejší brněnské slévárny na živé nákupní centrum. Ve stejné době jako Teplý se tímto tématem zabývali i další fotografové například Václav Jirásek nebo Petr Francán, každý z těchto autorů k němu však přistupoval svým vlastním tvůrčím způsobem. Komparace historických pohledů na Brno se současností je obsahem publikace 100 let v Brně (Fotep 2007). Na progresivní trendy v historii i současnosti brněnské architektury se soustředí v publikaci Ve znamení moderny (Fotep, 2004). Známá je jeho publikace Vila Tugendhat, ta byla vydána ve dvou variantách. První z nich, kterou v roce 1995 vydal Památkový ústav Brno, se stala fotografickou publikací roku (1996), podruhé vyšla (s novými fotografiemi) v nakladatelství Fotep v roce 2002. Teplého fotografie současné brněnské architektury doprováze-

jí publikaci vydanou ke 100. výročí existence Vysokého učení technického v Brně Myšlenky na zlomu tisíciletí (VUTIUM, 2002).

> *"Fotografování architektury mi umožňuje mimoslovní komunikaci, umožňuje mi naslouchat i vypovídat."*[1]

V tvorbě Libora Teplého nalezneme kromě kvalitně řemeslně provedených publikací věnovaných dílům moderní i historické architektury také meditativní práce s výrazným osobním vkladem a duchovním rozměrem. Zde je možno uvést cyklus architektonických fragmentů sakrálních staveb v Opavě, Třebíči a Olomouci, který vystavoval pod názvem Tma a světlo (fotografie z let 1994 – 1998) nebo cyklus Řád a svoboda (Fotep, 2005), který je zamyš-

Libor Teplý: z cyklu O dobru, zlu a naději, 2009

1 Dub, Petr a kol.: Myšlenky na zlomu tisíciletí. Vutium, Brno 2002. S. XI.

lením nad tím, kde končí svoboda a začíná řád, pojednání o zdánlivém protikladu a vnitřní podmíněnosti těchto principů. Oba tyto cykly jsou shrnuty v knize Ordo amoris aneb červotoč ve stromě poznání (Fotep, 2005). Teplého fotografie jsou zde doplněny texty významných osobností našeho současného života (Václav Cílek, Jiří Grygar a další). Zatím posledním a stále rozpracovaným tématem Libora Teplého je soubor fotografií s názvem O dobru, zlu a naději, zabývající se hledáním naděje ve světě plném nástrah. Z nejvýznamnějších samostatných výstav Libora Teplého je možno zmínit Moravskou galerii (2000) a Dům umění (2005) v Brně.

6/ Solitéři

Vladimír Židlický, Václav Stratil, Irena Armutidisová

Práce představitele brněnské výtvarné fotografie starší generace **Vladimíra Židlického** (1945) jsou dnes zastoupeny v řadě významných světových galerií. Z těch nejvýznamnějších lze uvést Museum of Modern New York nebo Centre Georges Pompidou Paris. Tento autor začínal v 60. letech 20. století jako malíř a převaha výtvarných ambicí nad čistým fotografickým projevem je evidentní i v celé jeho následující tvorbě. Výjimku tvoří jeho raná fotografická tvorba (počátek 70. let 20. stol.), ve které se objevují zejména náladové snímky krajiny. Již zde je však patrný jistý druh melancholie, který se stal charakteristický pro jeho pozdější tvorbu. Pro Vladimíra Židlického není samotné médium fotografie cílem, ale pouze prostředkem sloužícím k vyjádření jeho umělecké vize. Fotografický negativ dále přetváří pomocí manuálních zásahů (škrábání, šrafování, kresba), jindy kombinuje fotografii a kresbu světlem, používá hnědavé tónování pozitivu. Charakteristické jsou pro něj existencionální obrazy, ve kterých nahé postavy bez hlav plují v nedefinovaném, univerzálním prostoru. V 80. letech se

stal významným představitelem naší i zahraniční inscenované fotografie a aktu.

Také Vladimír Židlický patří k těm brněnským fotografům, kteří působili na brněnské ŠUŘ. Po externím studiu na FAMU (1971 – 1975) zde několik let vedl oddělení fotografie, v letech 1982 až 1989 působil na této škole jako ředitel.

Kolem roku 2005 Vladimír Židlický zintenzívnil své úsilí v oblasti volné tvorby, zvýšilo se také tempo jeho výstavní i publikační aktivity. V jeho pracích po roce 2000 přetrvává směr charakteristický pro jeho starší tvorbu, nově se objevuje barevná digitální fotografie, dřívější manuální zásahy nahradil počítačovou manipulací s obrazovými daty. Vyšly mu dvě rozsáhlé monografie. První z nich Židlický 1970 – 2007 (Ateliér Židlický, Brno 2008) byla na Měsíci fotografie v Bratislavě 2009 oceněna jako nejlepší publikace o současné fotografii pro střední a východní Evropu. V roce 2010 mu vyšla kniha Židlický 2007 – 2009 (Ateliér Židlický, Brno 2008), která shrnuje jeho novější barevnou tvorbu. Vladimír Židlický vystavuje hodně v zahraničí (Francie, Rusko, Belgie, USA), v roce 2009 vystavoval na Měsíci fotografie v Bratislavě. V roce 2010 bude mít samostatnou výstavu v rámci veletrhu fotografie Paris Photo.

Médium fotografie proniká do řady intermediálních oborů, ve kterých se nestává cílem, ale pouze prostředkem pro zaznamenání akce, která je artefaktem sama o sobě, případně slouží k vyjádření myšlenkového konceptu bez výtvarných ambicí. Mezi konceptuální umělce, kteří používají fotografii tímto způsobem patří **Václav Stratil**. Tento všestranný umělec, který se věnuje rovněž malbě a dalším oborům současného umění, v sou-

časnosti žije a pracuje v Brně. Od roku 2003 zde vede Ateliér intermedia na Fakultě výtvarných umění VUT. Ve své tvorbě se věnuje tématu lidské identity, rozvíjí téma vzájemného vztahu podoba - image - povahový charakter. Mezi jeho práce, ve kterých po roce 2000 uplatňuje fotografii lze zmínit několik cyklů. V letech 1997 až 2006 vznikly fotoperformance Nedělám nic, Čistá mafie, Docent, Dvojice. S rekvizitami pracuje v cyklech Řeholní pacient a Nic není víc sexy než Camel se rtěnkou.

Na stejné škole jako Václav Stratil (FaVU VUT) působí také **Irena Armutidisová** (1956), která zde vede Kabinet fotografie (od 2001) a působí jako proděkanka pro tvůrčí činnost. Armutidisová studovala na brněnské ŠUŘ u K. O. Hrubého a patří mezi vůbec první absolventy magisterského studia fotografie na ITF FPF. V letech 1976 až 2001 pracovala v Moravské galerii v Brně jako odborný fotograf. Dominantním námětem její tvorby je krajina, a to i v době, kdy je zájem o tento fotografický žánr v útlumu. Irena Armutidisová žije na venkově nedaleko Brna v Moravských Knínicích, a tak má ispiraci pro svou fotografickou tvorbu doslova nadosah. Autorka fotografuje kultivovanou, člověkem přetvářenou krajinu, nesoustředí se ale na škody, které krajině člověk působí, nejde ji o ekologická témata, zaměřuje se na minimalistický popis prvků, které člověk do krajiny přináší. Často fotografuje pole, humna, zkoumá jejich geometrii, strukturu i barevnou škálu, proměny v různé denní i roční době. Tyto výrazové možnosti fotografie uplatňuje ve svém cyklu Za humny – aneb pocta moravskému poli. Krajinné detaily s úspornou barevností se střídají s obrazy, kdy je krajina naopak vnímána už jen jako skladba geometricky uspořádaných barevných tónů, objevují se zimní pole i rozkvetlé sady. Na tomto souboru pracuje od roku 2000, v roce 2006 jej

vystavovala v Moravském zemském muzeu v Brně, tato práce je neukončená a autorka v ní průběžně pokračuje.

Irena Armutidisová: z cyklu Meziprostor, 2010

Téma krajiny rozvíjí Armutidisová také ve své zatím poslední práci s názvem Meziprostor (2010). Zde se soustředí na vztah krajiny a architektonických prvků, které do ní přináší člověk.

Vedle krajiny se Irena Armutidisová věnuje aktu. Akt se objevuje již v její magisterské práci s názvem Muži, se kterou v roce 1998 absolvovala ITF. Po roce 2006 začala vystavovat cyklus křehkých chlapeckých aktů v krajině pod názvem Jarní. Zde se jedná o fotografie vzniklé ještě před rokem 2000, publikovat se je ale rozhodla až nyní.

Irena Armutidisová je členkou skupiny Milan, kterou založili spolu s dalšími spolužáky v závěru studia na ITF (dalšími členy jsou Jolana Havelková, Milan Kníže, Jaroslav Malík, Magda Pažourková, Tomáš Pospěch, Martin Smékal, Igor Šefr, Jarmila Šimánová, Jiří Votýpka). Podílela se na založení Národního muzea fotografie v Jindřichově Hradci.

7/ Vizionáři

Barbora Krejčová, Kamila Musilová, Tomáš Galle

Tomáše Galleho (1968) lze charakterizovat jako člověka žijícího o století napřed. Jeho fascinace budoucností je živena zájmem o sci – fi, cyberpunkovou literaturu, populárně vědeckou literaturu o fyzice a kosmologii, filmy a elektronickou hudbu. Dalekou budoucností se zabývá i ve své fotografické tvorbě. Přesněji, Galle používá fotografie pouze jako výchozího materiálu k vytváření futuristických multimediálních projektů. Je autorem řady obrazových cyklů: c. r. v. remix (1997 – 2002), Hell for you (2004), Swamp 2005, Militarysolitary (2006), Only Images (2007), Strange Games (2007), Predestination (2007), Secret Railway (2007), Vapour (2007), Lost in time (2008), Time in a box (2008), Interface (2008), Under Pressure (2009), Elimination (2009). Obrazy z těchto cyklů Galle dále spojuje do větších obrazových celků.

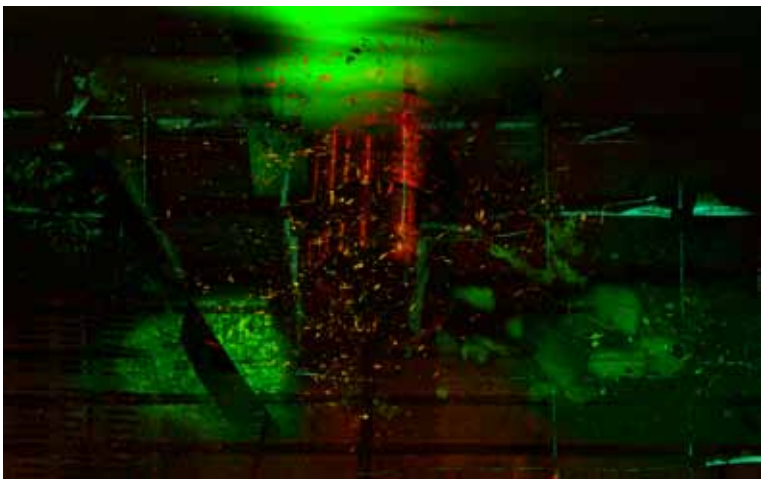

Tomáš Galle: z cyklu Elimination, 2009

Jedním z nich je projekt Light in the Hell, na kterém začal pracovat v roce 2001. Podkladem jsou černobílé pozitivní a negativní skeny, které autor dále digitálně zpracovává technikami, které jsou odvozeny od klasických fotografických procesů, tento postup označuje jako „kybernetický piktorialismus“. V tomto termí-

nu vidí určitou paralelu s fotografickým směrem, který se v minulosti snažil přiblížit fotografii malířství. V pozdějších pracích (po roce 2006) už používá jen digitální vstupy. Nezávisle na obrazové části vytvořili brněnští hudebníci Patrik Lev a Martin Pavlík svůj hudební projekt H.E.E.L. Spojením obrazové a hudební části pak vznikl společný počin H.E.E.L – Light in the hell (2004), asi hodinová projekce Galleho obrazů, která je podtržena industriálními a romantickými hudebními plochami. Projekt lze vnímat ve dvou rovinách – jednak jako futuristickou multimediální vizi, stejně tak zde ale zaznívají podtóny reflektující civilizační otázky a postavení jednotlivce v postmoderní industriální společnosti.

V roce 2007 vznikl další rozsáhlejší projekt podobného charakteru s názvem Predestination (hudba Martin Pavlík). Pod tímto názvem jim také v roce 2008 vyšlo u nezávislého hudebního vydavatelství Aliens production audio CD s obrazovou stopou.

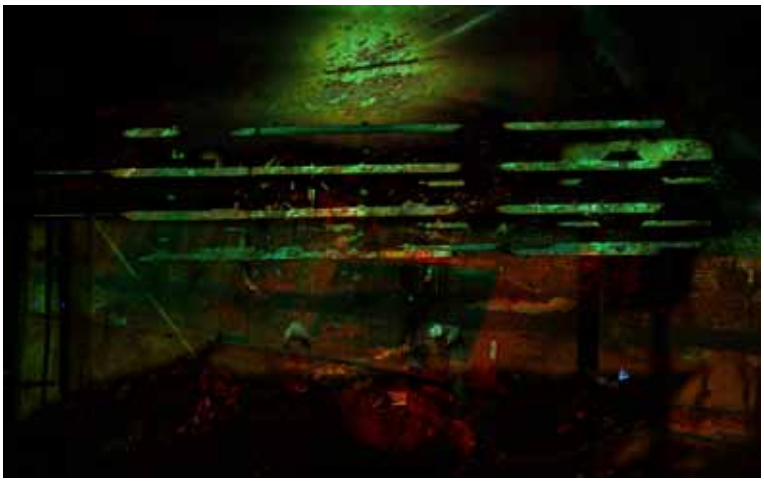

Tomáš Galle: z cyklu Elimination, 2009

Společně s Martinem Pavlíkem realizuje Tomáš Galle živá hudební vystoupení v hudebních klubech na Slovensku a v Česku, kde prezentují společný audiovizuální projekt Frontier Guards. Vedle svých fotografických obrazů, ve kterých záměrně narušuje tradiční vnímání média fotografie jako věrné reflexe skutečnosti,

má jeho práce i realističtější polohu. Zabývá se v ní městskou periferií, novými a dosloužilými technologiemi, přírodou, mikrosvětem a jejich vzájemnou provázaností. Ani zde ale nezůstává u čistého obrazu, ale používá spojení fotografií do pohyblivých celků. Tuto část své tvorby však zatím neprezentuje.

Tomáš Galle pracoval v letech 1993 – 2000 jako fotograf pro Janáčkovo i Mahenovo divadlo v Brně. Působí jako lektor ve Fotoškole Brno, kde vyučuje předměty Intermediální a experimentální tvorba a Typografie a užitá grafika. Studoval na ITF, ale studia nedokončil.

Kamila Musilová (1983) je reprezentantkou nastupující generace brněnských fotografů. Studuje na Ateliéru reklamní fotografie na Fakultě multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, ukončila bakalářské studium na ITF. Zaměřuje se na výtvarnou fotografii zejména inscenovaná zátiší a figurativní tvorbu na hranici subjektivního dokumentu. Tvorba Kamily Musilové je charakteristická hledáním nových výrazových možností fotografie. Prozkoumává možnosti práce s barvou i obsahem fotografií. V sérii portrétů v krajině městské periferie White noise (2007) pracuje s maximálně potlačenou barevnou škálou, dochází až prakticky k „nebarevné“ barevné fotografii. Charakteristický chlad se objevuje také v Black noise (2009), touto prací zakončila bakalářské studium na ITF. Používá zde kombinaci několika studených barevných tónů se zcela nebarevnými (černými) prvky. Výsledný účinek, který je ještě podtržen instalací rekvizit nesoucích symbolické významy, případně dětských postav, ústí do pocitu úplného odosobnění, absence emocionality. Konfrontací živého a neživého se zabývá v cyklech The Second Life (2005), Animal Fashion (2006), Plyš myslí, že je víc (2007). Jistým odbočením se sociologic-

kými prvky jsou výtvarně pojaté fotografie nohou zaměstnanců podniku Novesta ve Zlíně – soubor Novesta (2005).

Fotografie je pro architektku **Barboru Ponešovou** (1974, známou také pod svým dívčím jménem Krejčová) prostředkem pro vyprávění příběhů - příběhů často intimních, osobních, pracujících s podvědomím, které nechávají vyplout na hladinu podpovrchové mechanismy našeho bytí. Objevují se v nich deníkové prvky, které jsou volně asociovány se vzpomínkami a prožitky, někdy je autorka doplňuje ještě texty. V některých cyklech nestačí Barboře Ponešové realita našeho hmatatelného světa a své snové vize skládá pomocí počítačových manipulací. Manipulovaná fotografie a surrealistické postupy v sobě skrývají nebezpečí utonutí v banalitě nebo opakování postupů a motivů, které tady už mnohokrát byly. Ponešové se daří tomuto úskalí spolehlivě vyhnout, její obrazy jsou invenční a osobité.

Barbora Ponešová: z cyklu Opustiti Bystroušku, 2008

Propojení vizuálního a literárního talentu Barbory Ponešové se uplatňuje v cyklu Přijato (2001 – 2002). Inspirací pro tento soubor byl záznam zpráv, které autorka obdržela během jednoho roku - jakýsi „SMS deník“. Ponešová z něj vybrala deset zpráv, které samy o sobě vytvořili osu příběhu. K nim potom volně asociovala obrazy, které dávají textu jiné, často nečekané významy. V tomto cyklu ještě Barbora Ponešová pracuje s klasickým filmovým materiálem. Výsledné obrazy vznikly sendvičovým vrstvením negativů. Moderní, rychle se měnící civilizační trendy jsou dávány do kontrastu s intimním životem člověka, který funguje na stále stejných principech. SMS zpráva může pohladit i zranit.

Bakalářské studium na ITF ukončila souborem Vzpomínky na to cose nestalo (2003 - 2004). Podnětem ke vzniku tohoto cyklu byly texty holandského teoretika architektury a architekta Rema Koolhaase. Koolhaas zde používá pojem „cestovatelská elita“ – jako pojmenování pro skupinu dobře situovaných lidí, jejichž profesní i soukromý život se odehrává jako rychlý sled událostí na různých místech světa. Snahou je převyprávět příběh, který se podobně jako je tomu v některých filmech Davida Lynche, začne v určitém bodě znovu opakovat. Tyto sekvence fotografií řazených do triptychů, nabízejí divákovi řadu interpretací. Je v nich možno najít významové analogie i kontrasty. Objevují se snímky s osobním deníkovým charakterem ve spojení s nočními snímky ulic a městských scenérií. Je užita invenční práce s barvou a neostrostí.

V letech 2004 – 2005 vytvořila Barbora Ponešová soubor Beauty – čtrnáct fotografií, mapujících náš současný životní prostor. Na fotografiích se objevují (většinou v jednoduché centrální kompozici) reklamní billboardy, fontány, výklady obchodů. Je v nich nastolena otázka relativity estetických kritérií, zkoumá se úzká hranice mezi krásou a kýčem.

Soubor Místy po paměti vznikal po dobu dvou let, vystaven byl v roce 2007. Obrazy vzniklé počítačovou manipulací fotografií jsou zde doplněny textem, který je metaforickým záznamem jednoho dne. Tento soubor má ze všech jejích prací nejblíže k osobnímu deníku. Soubor zkoumá obecné mechanismy vzniku duchovního prožitku.

Cyklus opustiti Bystroušku je série počítačově manipulovaných obrazů, zamýšlených původně jako klip pro stejnojmennou píseň skupiny Květy. Klip nakonec nebyl realizován, nicméně vzniklý soubor prokazuje schopnost samostatné existence. Ponešová s ním získala 2. místo na Frame 2008 (kromě toho ještě zvláštní cenu ISIFA na stejné soutěži).

Zatím posledním a dosud neuzavřeným souborem, na kterém Barbora Ponešová pracuje od roku 2008 je cyklus inscenovaných fotografií s názvem Produkt: Manželka, ve kterém se zabývá tématem komercionalizace citů. V roce 2009 se s ním dostala mezi finalisty soutěže MIO Photo Awards v Japonsku.

Barbora Ponešová je spolu s Barborou Kuklíkovou a Martinou Novozámskou členkou skupiny Babis, jejíž aktivita je však v posledních letech v útlumu.

Barbora Ponešová: z cyklu Opustiti Bystroušku, 2008

8/ ZÁVĚR

Fotografie má v Brně velmi dlouhou a mimořádně silnou tradici. Unikátní je zejména bohatý a nikdy nepřerušený sled fotografických skupin, které se v Brně vždy objevovaly a stále objevují. Mimořádná je také tradice galerií specializovaných výhradně na fotografii a fotografická sbírka Moravské galerie v Brně. V Brně vždy působila řada výrazných osobností naší i světové fotografie.

Z tohoto pohledu je moje práce dílčím příspěvkem ke zmapování brněnské fotografie. Je potěšující, že i v období, kterým se tato práce zabývá (2000 - 2010) je dlouhodobá kontinuita brněnských fotografických skupin zachována. Na brněnské fotografické scéně se v těchto letech objevují zejména Česká Paralaxa, Steiner Group nebo její nástupce Jasan. Na tradici specializovaných fotografických galerií navazuje výstavní síň Camera v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Brně, fotografii byla několik let věnována také chodba vMístodržitelském paláci (Moravská galerie v Brně), progresivní mladou fotografii přináší Galerie artistů.

Významnou roli hraje brněnská ŠUŘ, která poskytuje nejkomplexnější fotografické vzdělání, touto školou procházejí nejvýznamnější brněnští fotografové. Fotografii vyučují také soukromé školy Photogenia a Fotoškola Brno. Dílčím způsobem je vyučována na některých brněnských vysokých školách.

V brněnské fotografii jsou v daných letech rovnoměrně zastoupeny tradiční fotografické obory, stejně tak se řada mladých fotografů orientuje na moderní trendy. Prolínají se zde generačně různorodí autoři. Výrazné individuality se vyskytují napříč všemi generacemi.

Jmenný rejstřík:

Armutidisová, Irena 5, 46
Balíček, Petr 2
Beran, Jan 2
Bílek, Miroslav 2
Blatná, Denisa 6, 14
Blatný, Milan 14
Borovička, Milan 2
Budík, Miloš 2, 3, 38
Burkalová, Denisa 6, 14
Daniel, Petr 37
Dias, Pavel 5, 32
Dufek, Antonín 1, 5, 11, 31
Dukát, Vojta 30, 33
Fišer, Jan 6
Franc, Roman 11, 12, 19
Francán, Petr 5, 36, 42
Fuksa, Richard 11
Galle, Tomáš 30, 48
Gerlach, Eva 31
Gogola, Jan 12
Halas, Sony 21
Havel, Václav 20
Havelková, Jolana 47
Hinšt, Antonín 2, 3, 5
Horák, Jiří 2
Hrubý, Karel Otto 2, 5
Chatrný, Dalibor 21
Jackson, Michael 11
Jirásek, Václav 3, 6, 42
Kamenický, Josef 5
Kníže, Milan 47
Kolčavová, Gabriela 11, 12, 16, 30
Koolhaas, Rem 52
Košťál, Rostislav 2, 3
Krejčí, Jaroslav 21
Kuklíková, Barbora 54
Kundera, Ludvík 21, 38
Kuščynskyj, Taras 2
Lauschman, Jan 21
Lev, Patrik 49
Lívanec, Jiří 6, 12
Lynch, David 52
Malík, Jaroslav 47
Maršálek, František 2, 5
Matoušek, Miroslav 36
Michl, Milan 2
Morávek, Vladimír 20
Motejl, Otakar 20
Musilová, Kamila 50
Myška, Miroslav 2, 6, 23, 30, 34
Němec, Bohumil 5
Nohel, Jaroslav 5
Nováček, Tomáš 6
Novozámská, Martina 54
Pátek, Jiří 2, 5, 11
Pavlík, Martin 49
Pažourková, Magda 47
Ponešová, Barbora 11, 51
Povolný, František 5
Pospěch, Tomáš 47
Pulicar, Jaroslav 31
Reichmann, Vilém 36, 38
Remundová, Theodora 12
Seidling, Clifford 21
Sikula, Petr 2
Skácel, Jan 21, 38
Skoupilová, Soňa 2
Skoupil, Vladimír 2
Sláma, Vojtěch V. 6, 8, 11, 12, 23, 30
Sláma, Alexandr 12
Smékal, Martin 47
Sobek, Evžen 2, 23, 28, 29
Spurný Miloš 36
Stratil, Václav 21, 45
Svačina, Karel 12
Šefr, Igor 47
Šešulka, Pavel 38
Šimánová, Jarmila 47
Šmok, Ján 21
Štecha, Pavel 21
Štreit, Jindřich 24, 32
Táborský, Hugo 5
Tálská, Eva 20
Teplý, Libor 42
Timo 38
Tichý, Josef 2
Tůma, Michal 2
Víšek, Jiří 5, 6, 11, 20
Votýpka, Jiří 47
Vybíral, Martin 6, 11, 39
Weinertová, Věra 2
Zykmund, Jiří 6, 8, 11, 12
Zykmund, Václav 12
Židlický, David 6, 13, 23
Židlický, Vladimír 5, 13, 39, 44
Žižka, Ondřej 11, 12, 29

Seznam literatury a použitých zdrojů:

Knihy:

- Blatný, M.: Vojta Dukát. Bakalářská teoretická diplomová práce ITF FPF SU v Opavě. Opava 2008.
- Budík, M., Hrubý, K. O., Reichmann, V.: Brno. Krajské nakladatelství v Brně, Brno 1964.
- Budík, M., Samková, E.: Brno. Orbis, Praha 1976.
- Daniel, P., Kundera, L.: Dobrý den Brno. Print-Typia Brno, Brno 2001.
- Daniel, P., Dufek, A.: Fotografie 89/98. Katalog výstavy. Point CZ, Brno 1999.
- Dub, P. a kol.: Myšlenky na zlomu tisíciletí. Vutium, Brno 2002.
- Dufek, A., Dukát, V., Pulicar, J.: Jaroslav Pulicar - Fotografie. Kovalam, Praha 1998.
- Dukát, V., Gerlach A.: Alles is werkelijk her. Arbeider pers, Amsterdam 1995.
- Dukát, V.: A slice of time. Katalog výstavy. Den Haag 2001, Haag 2001.
- Flodrová, M. a kol.: Bomby nad Brnem. Expo Data, Brno 2005.
- Flodrová, M., Teplý, L.: Proměny Vaňkovky. Fotep, Brno 2005.
- Flodrová, M., Teplý, L.: 100 let v Brně. Fotep, Brno 2007.
- Havel, V. a kol. : Cirkus Havel. Větrné mlýny, Brno 2008.
- Košťál, R. a kol. : Retrospektiva. Katalog výstavy. Lynx, Brno 2008.
- Košťál, R. a kol. : Tempi. Lynx, Brno 2008.
- Kundera, L., Mizerová, A.: Duše Brna. VUTIUM, Brno 2006.

- Lungová, B. a kol.: Dívčí sen 2009: Testosteron. Katalog výstavy. Uff!Art, Brno 2009.
- Myška, M.: Krajinářská fotografie. Computer Press, Brno 2006.
- Myška, M. a kol.: Po městě, jež je mi souzeno. Weles, Brno 2007.
- Myška, M.: Světlo a osvětlování v digitální fotografii. Computer Press, Brno 2008.
- Myška, M.: 333 tipů a rad pro digitální fotografii. Computer Press, Brno 2009.
- Novák, M., Koval, L., Teplý, L.: Tma a světlo. Katalog výstavy. Orphis, Brno 2000.
- Pátek, J., Sláma, V.: Inženýrská zátiší. Chemcomex, Praha 2003.
- Pátek, J., Sláma, V.: Vlčí med. Katalog výstavy. Moravská galerie v Brně, Brno 2002.
- Sedlák, J., Teplý, L.: Ve znamení moderny. Fotep, Brno 2004.
- Sláma, V.: Vlčí med. Galerie Brno, Brno 2004.
- Sobek, E.: Teoretické práce české fotografické avantgardy. Magisterská diplomová práce ITF FPF SU v Opavě. Opava 2005.
- Sobek, E.: Teoretické práce Eugena Wiškovského. Bakalářská diplomová práce, ITF FPF SU v Opavě. Opava 1998.
- Židlický, D.: David Židlický, fotografie. Ateliér Židlický, Brno 2004.
- Židlický, V. a kol.: Židlický 1970 – 2007. Ateliér Židlický, Brno 2008.
- Židlický, V. a kol.: Židlický 2007 – 2009. Ateliér Židlický, Brno 2010.

Časopisecké články:

- Dufek, A.: Po letech proti letům – fotograf Petr Daniel: Host, 2008, č. 9, s. 44 – 45.
- Dufek, A.: Vidět skutečnost z různých stran: Host, 2002, č. 8, s. 46.
- Holzbachová, P., Židlický, D.: David Židlický: Fotovideo, 2004, č. 1 – 2, s. 28 – 35.
- Hrubé zrno: Fotografie Magazín, 2008, č. 5, s. 24 – 29.
- Klimpl, P.: Plenérový akt: Fotografie Magazín 2003, č. 6 , s. 15 – 16.
- Kuneš, A.: Frame 005: Ateliér, 2006, č. 12, s. 12.
- Kuneš, A.: Frame 006: Ateliér, 2007, č. 4, s. 6.
- Kuneš, A.: Frame 009: Ateliér, 2010, č. 5, s. 10.
- Kuneš, A.: Zarámováno!!! Frame: Ateliér, 2009, č. 4, s. 12.
- Pátek, J.: Amatérova křídla: Host, 2006, č. 1, s. 57.
- Pátek, J.: Inscenovaná fotografie 70. let, lekce Epos a diskuse nejen o manýře: Bulletin Moravské galerie v Brně, 2006 č. 62, s. 109 – 110.
- Pátek, J.: Komunikace s médiem – fotografie Petra Francána: Host, 2003, č. 1, s. 40.
- Pátek, J.: Vlčí med: Ateliér, 2004, č. 14 – 15, s. 7.
- Pátek, J.: Vlčí med Vojtěcha V. Slámy: Host, 2002, č. 3, s. 38.
- Pátek, J.: Z odstupu a nadhledu: Host, 2006, č. 7, s. 40 – 41.

Internetové stránky:

- http://www.ssudbrno.cz
- http://caffeminor.blogspot.com/
- http://digiarena.zive.cz
- http://intermedia.ffa.vutbr.cz/stratil/
- http://www.ssudbrno.cz

- www.atelierzidlicky.eu
- www.daguerre.cz
- www.evzensobek.com
- www.fano.cz
- www.fotep.cz
- www.fotografnet.cz
- www.foto-skola.com
- www.gabrielakolcavova.com
- www.kinoartbrno.cz
- www.libor-teply.cz
- www.martin-vybiral.cz
- www.moravska-galerie.cz
- www.myskamiroslav.eu
- www.petrdaniel.eu
- www.petrfrancan.cz
- www.photorevue.com
- www.photo-genia.com
- www.picures4masses.com
- www.plushnoise.com
- www.romanfranc.cz
- www.vojtechslama.cz
- www.zidlickyvladimir.eu